

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Initium Sapientiae & Finis: Timor Domini, & Amor Dei: Seu
de fuga peccati, deque dilectione summi boni**

Comitin, César Jean-Baptiste

Coloniae, 1709

Liber Secundus. Argumentum & Causa scribendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50773](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50773)

CONSUMMATÆ SAPI-

entia finis, amor Dei.

LIBER SECUNDUS.

Argumentum & Causa scribendi.

EXEGISTI deinde, ut ego ille quon-
dam parens, ac præceptor tuus, nunc in
Domino frater, *Amorem Timori* sub-
jungerem, hoc est, initio Sapientiæ finem.
Equidem & in hoc argumenti genere pare-
bo libens. *Est enim præceptum super calos,*
super omnes libros, cui militat omnis lingua
Sanctorum. (Augustinus.)

Ergò facultate dicendi precibus à Patre
luminum votisque ritè procuratâ, Bernar-
dum ante omnes adduco fidissimum amoris
interpretem. *Cogita Deum, inquit, cogita Do-*
minum, cogita Patrem: ad omnia reus es.

Ecce tria proponit differenda; de Deo, in
quo sint omnia; de Domino, à quo pende-
ant universa; de Patre, à quo sperentur æ-
terna. Nihil supra, nihil ultra. denique sum-
ma rei est, si quod ames, summum sit in se,
summumque tibi. *Re, Beneficio, Voto.* Hic
erit ordo modusque dicendi.

PARS

LIBER II.
PARS PRIMA:*Cogita Deum.*

Certat itaque Deus in primis omnibus
amoris telis: pulchritudine, majestate,
potentiâ, sapientiâ, æquitate, clementiâ; po-
stremò suâ suique tum immensitate, tum
æternitate. Quæ tibi quàm brevissimè pro
tantarum magnitudine rerum alacer expe-
diam.

§. I. *Pulchritudo.*

Prima sit ergò fax amoris, quæ omnium
oculos in sese rapit. PULCHRITUDO. est enim
amori, quod ferro magnes, aut paleæ succi-
num; vel, ut vult Plato, quod partui *Lucina*.

Jam in Deo quantam putas? *audite cantu-
cum. Summa est vera pulchritudo, justitia est;
si ubique justus, ubique pulcher. [Augustinus.]*
IDEAM PULCHRI vocat idem Plato cujus in
comparatione sit *Helena, simia*, stultum ex-
emplum. Ego diem ipsum præ Deo nostro
noctem puto. Nam si est *idea pulchri*, est
ipsamet in abstracto pulchritudo. Sicut e-
nim cum universè dicitur albedo, intelligis
quidquid est in nive liliòve candoris; ita
cum *ideam pulchri* nominas, intelligere de-
bes, quicquid amabilitatis sparsum est hinc
inde in effectum, totum in Deo, tanquam in
fonte

fonte, simul esse collectum. Unde Augustino *semper est nova, semper antiqua.* unde *nova* semper, nisi quia infinita? & unde semper *antiqua*, nisi quia nunquam alia? sic efflorescens ortu perpetuo, ut tamen antiquitate sit cana: & rursus sit grandæva, ut consenescat nunquam. Quotidie pariens in Patre, quotidie nascens in Filio: in utroque & ab utroque semper amor, & semper amans. Nunquam effœta; simplex & tota, multiplex & una, sine partibus, & harmonica tamen.

Ecce mundo nihil est formosius, ut qui omnium omnes in sese formas contineat unus; nihilominus quota pars Dei mundus? quem uno verbi sui nutu *pulchrum pulcherrimus ipse condidit.* (Boetius.) Isaia. (cap. 40.) *vix stilla est sicula; Sipienti (cap. xi.) gutta roris antelucani.* Denique quid est pulchritudo, nisi perfectio cuiusque rei, numeris omnibus absoluta? nihil ergò Deo pulchrius, quo constat nihil excogitari posse perfectius. Age, conscende gradatim à non vivente ad vivens, ab hoc ad animal, mox ad hominem; indè Angelos percurrere omnes, & singulos specie (si quid Thomæ credimus) formâque dissimiles. Jam hæc inter se com-
para

para: quid erit vermis ad Angelum, infimus ad supremum, unus ad omnes, omnes ad Deum? & quid tu unus, tu infimus, & infimus infimorum? audi majora. Chrysostrmus ait, in uno corpore glorioso plus esse splendoris, quàm si tot essent soles, quot astra: & tamen corporis ad animæ gloriam comparatio nulla est. Qualis igitur erit lucis ad tenebras? Creatoris ad creaturam, hoc est, totius ad nihil? certè tanta, ut Augustinus dicat, vel unum ejus fruendæ momentum, totius æternitatis esse dispendio comparandum. Hæc est illa felicitis incendiî tæda, quâ cæli domus ardet undique, *amore*, ut Dionysius appellat, *interminabili*, rapit enim amabilitas immensa, nec otiosos patitur nec feriantes, felix necessitas, quæ ad meliora compellit! Quid plura? talis ac tanta res est, ut & amissa miseros, & possessa beatos faciat Angelos, homines, omnes, solâ sui seu visione, seu privatione. Sed adhuc audi majora. Deus ipse sui stupore felix est. Nam dum se videt, æternùmque miratur; parit æqualem sibi, quo sic inardescit, ut amore sui flagret non solùm infinito, sed etiam Deo. Amor enim in Patre Filioque Deus est, & in utroque summa sempiternaque voluptas, ita fruatur seipso Deus. En

En qualis, en quanta summi boni pulchritudo! quæ ipsum quoque Deum non beatum præstat modò, sed & de Deo Deum, amoris æstu reciproco, & amore Deo.

Vide nunc immanem, incredibilémque hominum amentiam, quibus cùm vel unum hujusce pulcherrimæ vitæ momentum totâ sit emendum æternitate, stultis æternitas etiam tota præ momento vilescit. Prò cæcitas! & unde hoc, ô miseri? quis furor est, id ultro temerèque disperdere, quod omnibus votis ambitis? Quoties pro Helena certatum est? *Ecce incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum. quàm Helena Grecorum.* [Augustinus.] Cur ergò tantum incendii in scintillâ; cùm in tanto sit igne merum frigus? an perdidit Deus, quod uni, quod omnibus dedit? Ecce Jobo [Vide cap. 17. & 23.] non est omnis ista, quanta quanta est, mundi pulchritudo, nisi *vestigium* plantæ ejus. Si pro vestigio plantæ sic insanitis, quod erit os, quæ divini forma vultûs? O stulti & tardi corde ad credendum! Quid hoc monstri est? Pars quæritur amisso toto, rivulus fonte deserto? Pars quæritur? imò curritur ad mortem per hos ignes verè fatuos. Et cùm apud Deum solummodo liceat

ama-

amare simul & sapere; vos vecordes nec amatis, nec sapitis, utroque fœdi, utroque fœdifragi.

§. 2. *Majestas.*

Pulchritudini succedit amplitudo, MAJESTAS amori. Hic est ille *sub quo curvantur, qui portant orbem*, omnibus Rex, potestate non extemporaneâ, non precariâ, nec à subditis extortâ, aut eorum *manibus hinc inde* suffultâ; sed innatâ, inamissibili, atque sempiternâ. Est enim caput mundi, caputque capitis tui, à quo vitaliter intinèque pendes, tanquam à supremo artifice tui, cuius es proinde res, & ut in manu figuli lutum. Exulem te à te, si sine Deo es, *acephalum.* (*Clemens Alex.*) puta.

Ad hæc finge animo Regem, qualem Johannes ipse descripsit, [*Apoc. 4.*] folio sublimem aureo; cui fulmina sunt ad pedes, ad manum Angeli, ad nutum omnia. Cui vitrea mundus instar est bullæ, pila, follis, fritillum quo ludit. Exinde propone millia millium ante ora prostrata, totiùsque latè naturæ supplicibus votis, cælo, terrâ, marique adoratum Numen. Ibi te, ceu vermiculum, tot inter cuneos ne comparere quidem. Quid dico? comparere, sed reum: qualis ille
servus

a-
ue
A.
m-
te-
ec
inc
ue
it-
ue
u-
u-
a-
o.
li-
ad
ex
il-
il-
a-
ue
n,
m.
lle
us

fervus nequam, *manibus post terga revinctis*;
aut qualis illa mulier in flagrante delicto,
plena adulterii recentis, & adhuc exoleta.
quo mentis attonitæ stupore, puto, compre-
hendis, etsi non dicam: sed quod instat, puto,
nec cùm auditur, intelligi; nec cùm di-
citur, dici. Constitue igitur ibidem tantum
illum Regem, te jam exanimato metu, te,
inquam, tremente, præstolantéque æternæ
mortis ignes, repentè descendere de folio
Deum, virgam protendere auream, ruere in
amplexus, vociferari; *Quid habes, Esther?*
ego sum frater tuus. ô rem stupendam! Ecce
in hoc discrimine tanto, duo certant ex æ-
quo, Majestas & Amor, utrumque in una
sede, mirâ societate; utrumque pro te, miro
strategemate, utri das manus? Tu tantæ
Majestatis reus, & toties? Tu tantæ charita-
tis gremio receptus, & toties?

At ista finguntur. Utinam! de quo dubi-
tas? de Deo, an de reo? alterum docet te fi-
des, alterum sensus: neutro fallente. Ergò
urgeris utrimque, & furore tuo, & charitate
Christi; sed istâ magis. Quid enim amplius
dici potest? ecce jaceris ad fores ambo. Ille
procus animæ tuæ; tu hostis; ille *guttis no-*
etium plenus; & tu quoque: sed ille pro sa-
lute

lute, tu pro voluptate. Vide discrimen, & agnosce crimen. Vincit amor Deum, non te, summo major, infimo minor. Hæ vices!

§. 3. *Potestas.*

Ut formam Majestas, ita Majestatem POTESTAS utrimque commendat. Non enim pulchra tantum aut grandia placent, sed etiam utilia. Nam etsi verus amor opes in amico minimè requirat, æmulus honesti, nec tam Regi studeat, quàm Alexandro; tamen ubi conspirant, utroque, ut ita dicam, currit pede, simul ambiens, simul amplectens. Denique viscum amat hic ales, & *capitur dum capit; prædo fit præda.* (August.)

Nunc ab omnipotente quid non sperare audeas, si amicus es, à quo fides [ut notat S. Zeno] tantum habet, quantum credit cupitque? Hic est ex utraque parte limes; voluntas hinc tua, immensa licet; inde omnipotentia Dei, scutum, sinus, & carinæ statio tutissima. Fac te ab omnibus usque desertum, præterquam à Deo; muta thesim. Fac te omnium patrocínio viribusque defensum, præterquam Dei. Stent à partibus tuis dæmones, cæli inferique, & inter utrosque medii, si qui sunt; stent & tyranni. Quis invadet Deo protegente? quis eripie

pie

piet Deo invadente ? Nimirum utrobique vel certus es pœnæ, vel securus gratiæ. Ille, ille Reges, ille Sapientes, ille fortes, ille felices ad libitum creat ; arbiter utriusque sortis, fortunâ major & fato.

Vides itaque, non jam proponi Deum, sed te ; ut si rebellem non flectat merito suo, quantumvis infinito ; trahat cunctantem commodo tuo, etiam infinito ; aut certè vincat utroque, dum intelligis & sufficere sibi plenitudine majestatis, & redundare tibi magnitudine potestatis. Simul ut admirare conjunctam cum potentia tantâ tantam pietatem. Nam cùm posset obterere vel solo nutu perduellem ; ille interim suspendit ictum, abstinet manum. Eheu ! quàm pauca dixi ? qui non abstinet modò suam, sed & peccantis sustinet, alit, atque, ut ita loquor, manu manu ducit, etiam colaphum impingentem : quasi luderet cum filio pater, aut filius cum patre certaret, ille pietate, hic immanitate. O patrem, quo nemo pater magis ! ô filium, quo nemo filius minùs ! ô utrumque suo in genere vincentem ; sed alterum malo, alterum bono ! nisi te vincat quoque, quia vinci se sinit ; & ita vincas atque vincaris bono tuo,

§. 4. *Sapientia:*

Quòd si resistis adhuc, en quartum amoris telum SAPIENTIAM, ùt cetera, incircumscriptam; imò, ùt cetera, circumscriptam loco, tempore, carne. Utrumque meditare.

Primùm ergò pone hominem vel Angelum, qualem Argum finxêre Poëtæ, totum oculum, semper insomnem; qui cuncta pervideat etiam absens, etiam in tenebris, pandat arcana, pangat futura. simul omnia comprehendat unâ facillimâque cogitatione; cui totus orbis unus sit locus, sagax, solers, artium omnium peritissimus, Aristotele subtilior, Platone diviniior, Demosthene facundior; scientiam omnium habeat unus, & unus sit, quod omnes. En umbra sapientiæ Dei. Me miserum! quid, quem, cui compono? hominem Deo, lucem tenebris, à quâ distet intervallo non longo proximus, sed infinito dissitus. Deus enim non est cognoscens; sed ipsamet ille cognitio, *lumen indeficiens*, actus purissimus, simplicissimus, minimè operosus, cui videre natura est, & insuper natura rerum omnium: cùm ideo tantùm sint, quia videntur ab artifice scientiâ, per quam ille futura

tura

tura ordinat, præsentia regit, præterita refert, historiæ simul & prophetiæ faber, vates vatum, mênſque mundi.

Jam verò ſi duplici titulo ſapientes placeant, meriti atque conſilii; ſi prævalent fortibus, qualis erit tibi Deus in hac ſapientiæ plenitudine tantâ? Quid ſi ſcias (ecce alterum meditando tibi) quid ſi, inquam, ſcias totam, quanta quanta eſt, impendi tibi, vigilare; etiam cùm dormis? ejuſdem miniſterio ſcientiæ *deducere velut ovem Joſeph,* à ſcopo in ſcopum, errore viarum, ac labyrintho vitæ, cujus ipſe ſit funis & finis? erit ne tibi poſtmodum de ſæculo timor, cui tantus in ſæculo tutor? Quid ſi ſcias eum uti venenis tuis, ut remediis ſuis? Vide quid dicam. Audisti quanto ſit ei peccatum horro- rori. Nihilominus indulgentiſſimas pater convertit malum in bonum, & miraculo non tam ſcientiæ quàm amoris, ab hoſte ſalu- tis repetit ſalutem. *Omnia, inquit Auguſ- ſtinus, cooperantur in bonum, etiam peccata.* Quid tu ad hæc? adhucne truncus & ſtipes? adhucne præfers pulchro deformem, regi ſervum, potenti inutilem, ſapienti ſtultum, benefico maleficum; dico Deo mundum dico te ipſum? Quid enim tibi melius aut

C

ſapien-

sapientius Deo? Quid tibi pejus aut stultius te ipso? heu me! penè dixi; quid pro te stultius sapientiâ Dei? O novam amoris divini syntaxin! VERBUM INFANS Verbum, oculum Dei, *totum anima, totum animi, totum sui.* Infans, *ultimam creaturarum, totum terra, totum carnis, totum tui.* Improbe amor, quid petis amplius? exinanivit semetipsum, imò transformavit semetipsum, & factus est, si fas est dicere, nova *chimæra Dei,* (*Clemens vocat hominem chimæram Dei,*) quod erat & quod non erat, Argus & cæcus; Argus, ut omnes oculos aperiret in cælo tibi; cæcus, ut omnes oculos clauderet in cruce tibi, utraq; naturâ tuus. Quid deinde? Quid? audi verissimum epiphonema. Aut amans es, aut amens.

§. 5. *Justitia.*

Exhibui sapientem, do JUSTUM, do fidelem, do memorem promissi. Habet, habet libellum rationum, ubi Mardocheo suo scripta est merces; & quanta? & pro quantum? Si rem quæris; cælum est, quod datur: si tempus; Æternitas: si pretium, mica. *Da micam, inquit, & accipe cælum. (Chrysologus.)* quid dico micam? dic, ut latro, verbum: fac, ut Anna, votum; perorabis. Etiam *desiderium*

DE AMORE DEI.

SI

rium pauperum exaudivit Dominus. (Psalm. 9.) Nam si de verbo otioso rationem exigit; & ille multò magis reddet de non otioso. *Non enim est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri. (Hebr. 6.) reddet unicuique juxta opera sua. (Psalm. 61.)*

Talis est, talis gratia Dei tui: & qualis illa mundi, non tui, sed sui; imò nec sui, nec tui? dic, amabo te, per quanta pericula curritur ad majus? quoties amittitur, etiam cum habetur? ægrè quæsita, ægrè retenta? & cui bono seu quæsita, seu retenta? Hic, hic omnes numerantur capilli; & si capilli; quantò magis capita? & si verba; quantò magis officia? ô incredibilem amoris facem! Habeo certaminis præsidem, habeo agonothetam, à quo coronantur etiam verba; etiam vota. *Et folium, inquit, ejus non defluet. [Psalm. 1.]* Folium dicit, non fructum. O te beatum! ô fortunatum agricolam, hæc si bona nôris! ô miserum, si negligis! ô improvidum, si terræ credis, & non Deo! audi querelam: *Protegitur mortalis à mortali; & securitas est: protegitur mortalis ab immortalis; & trepidatio est. (Augustinus.)*

§. 6. Bonitas.

Descendo ad primam horum omnium

C 2

cau-

causam; nempe naturam *prodigam sui*, tenacem tui. Perdit enim; ut acquirat: perdit se tibi; ut acquirat te sibi, eò collimans, ut hoc ipsum gratiâ simus, quod ille naturâ: felicitate communi, transformatione singulari, qualis explicabitur postea. Hinc nos ille cumulat impleretque bonis omnibus, tam sincero charitatis affectu, ut cum nihil speret à nobis, nihil etiam præsupponat in nobis. Est enim hoc discrimen inter Dei nostrumque amorem; quòd amor Dei suum ipse fabricet objectum, hic contra fabricatum integrumque supponat; ille accendat ignem, hic accendatur ab igne, ab accensòque foveatur. Quare non justos modò, sed peccatores etiam, & *ea quæ non sunt*, ambit: qui cum inimici, inquit, *essemus*, prodigos & reduces amplectitur, & fugitivos errantesque paternam revocat ad domum, non semel aut bis, sed *septuagies septies*, hoc est, semper; idque facilitate tantâ, sit ut difficile sit atuerè, uter amborum sit profusior, pater an filius. Postremò tanta pro nobis effecit, tantâque passus est, ut, quemadmodum sentit Thomas, existimari possit *homo Dei Deus*.

Hic in isto rursus incumbòque fugienti, hic in clamo: quis, quid, cui? cogita Deum,

cogita reum, Deum, quo, ut audisti, nihil melius; reum, quo, ut nosti, nihil criminosius. O novum certaminis genus, in quo certant inter se amor & furor! quasi communi ludo, suum trudent uterque follem, & qualem, ô Superi, follem! *Quis sapiens intelliget ista? (Michæa 14.)* Versat hinc furor follem in carne tuâ Deum; versat hinc amor follem in crimine suo reum: ille crucifixum pellit in tartara; iste redivivum tollit in æthera. fit ex Deo reus inter latrones; & vicissim ictu reciproco fit ex reo Deus inter cælites. Quâ id arte? quâ cuncta vertuntur, amore. Quâ machinâ? quâ jam dixi, furore. Amor invênit, furor exhibuit: ille poëta, hic actor; tragœdia deus; tu corona. Proh fides! Ac ne quid fingi putes exaggerarive dicendo, audi disputantem apud Oseam (Capite xi.) amore patrono. Egone, inquit, ut ignoscam? Ego non incendio consumam, quali Sodomam, *Adamam*, ac *Seboim*, urbes Pentapoleos? imò *disperdam Ephraimum*. At id quâ ratione? Est ille meus, est Filii, est filius. *Conversum est in me cor meum; pariter conurbata est pœnitudo mea. Non faciam furorem iræ meæ*, hoc est, pœnitet decreti; revoco sententiam. Ite, proferte citò stolam, date

annulum, occidite vitulum saginatum. Ecce proponit ut hostis, concludit ut pater; subjicitque causam: *quoniam Deus ego, & non homo.* Imò si taliter Deus; quid ille, cum erit homo? Et quid tu, o anima mea, cum jam sis Deus? ecquando occurret amor amanti? filia patri? & si vis, sponsa sponso? adultera, cui poma servas? cui te ipsam? cani? dico cani, quæ impudentior cane est? Quid? erit, ut apud Æthiopas, Imperator tibi canis? erit Deus? & eris apud Deum Æthiops Christianus? eris canis? & adhuc pejor: nam amat amantem canis & servat; tu prodis.

§. 7. *Immensitas Dei.*

Hactenus amoris utcumque digessi modum: do nunc IMMENSITATEM; tantam in puncto, quantam in toto; nec exclusam, nec inclusam; totam omnibus, totam singulis; distributam non divisam, datam non amissam. Nam neque moveri loco potest immutabilis, neque partiri impartibilis, neque abesse inexterminabilis: cum sit omnium prima natura, sive, ut loquuntur, entelechia, id est, actus primus, *causa causarum, ens entium*, sine quo minus existere valeas, quam suo sine corpore umbra. Ergò sparsam undique per omnes mundi plagas habeo Dei
men-

DE AMORE DEI.

ss

mentem, non præsentem modò, sed infusam mihi, & magis in me quàm me, O quale calcare intelligenti! Habeo Deum, inquam, non montium, non vallium, non unius anguli larem aut penatem, neque Africanum aut Donatistam, sed, ut ejus fides, verè *Catholicum*. Quocumque venio, vacat mihi oculo irretorto. Non vallo, non seris, non præsidiis intercludor. Nemo arcet alloqui volentem. Quoties ad lubitum est, invado. Hoc fulcrum, hæc vitæ basis. Audit me ubique, & quodcumque; audio ego vicissim ac intueor intuentem. Nemo mihi dicat; *invisibilem non videri, etiam cum videtur.* (*Tertulian.*) Muto dictum; & dico videri, *etiam cum non videtur.* Omnia mihi Deum loquuntur. Omnia repræsentant. Sentio visitantis illapsum, vocem amantis agnosco? Quid plura? Nemo *Deo barbarus, nemo Cimmericus.* [*Clemens Alex.*] Aiebat Augustinus offensuro: *Quære locum ubi te non videat; & fac quod vis.* Ego verò amaturo sic edico: Quære locum, quære tempus, ubi non dico opera neque verba: sed vel animi reconditissima sensa non notet; & fac quod vis. O novum amoris incrementum! Deo teste, Deo spectante, approbante, applau-

dente, denique coronante certamus, sub oculis Judicis, Regis, Patris.

Ergò mihi pro minimo est, ut à vobis, ó mortales, judicer, aut ab humano die, (1. Cor. 4.) non magis, quàm à coaxantibus in limo ranis, aut à concrepantibus in ramo graculis. *Est qui judicet in cælo, conscius mei & meus.* Dic mihi tu, si coram Rege miles in aciem descenderes, impendente capiti coronâ; enim verò quónam animi robore, quâ promptitudine, quâ alacritate congregerere? Et tamen ibi præstò esset homo homini, fœnum fœno; *gloria enim ejus, ut flos fœni.* (Isaia 40.) Hic sub oculis Dei Regis certatur: hic pro coronâ non Dei, non Regis; sed quæ ipsa Deus est: & languemus?

§. 8. *Æternitas Dei.*

Postremum, sed & supremum incentivum amoris, ÆTERNITAS, *ratio ultima non Regum, sed Dei.* Cetera minus sunt minimo; quia quicquid perit ac finem habet, somnium est & umbra: Deus autem est *interminabilis vite tota simul ac perfectâ possessio.* [Boëtius.] Sicut immensitas tota est in puncto; sic æternitas tota est in momento; ita ut æternitas Dei beatis non plus duret quàm unum momentum tota, & vicissim

mo-

momentum æquè duret ac tota æternitas
 unum : sed de hoc aliàs. Nunc illud vide,
 quòd cùm amor Dei in te sit ab æterno in
 æternum æternus, ubi reliqui desinunt, hic
 non incipit quidem, tamen in morte trium-
 phat; ibi vexillum explicans, erigensque tro-
 phæum. Hinc animo securitas immensa, &
 de quo dicere possis: *Optimam partem ele-
 git, quæ non auferetur.* (Lucæ 10.) Accedit,
 quòd ut immensitas omnia facit in Deo
 immensa; sic æternitas omnia exhibet æter-
 na, pulchritudinem, imperium, potentiam,
 & cetera quæ dixi. Clamabam modò: habeo
 Deum ubique præsentem. Nunc exclamo:
 habeo amicum omnium horarum, omnium
 temporum, & utriusque fortunæ; imò for-
 tunam meam majorem, astrum meum, &
 fatum meum, non Venerem, non Arietem;
 sed Agnum: habeo amicum non coætane-
 um modò; sed coæternum mihi, méque illi;
 Regem, inquam, in Deo sempiternum: ami-
 cum, qui omnibus recedentibus non rece-
 det. Patrem, patrimonium, & opes inamif-
 sibles. Habeo sponsum pulcherrimum, no-
 bilissimum, potentissimum; quem teneo,
 nec dimittam. Quid deinde? quid ultra? *De-
 us meus est omnia!* Unus & totum: & cùm sis

illegitimum totum, pars est mea. En ego quod habeo.
 Tu verò quid, & quàm diù? aurum tuum,
 opes, amici, deliciae, quiderunt in morte?
 vermis, ignis, supplicium tibi. Hæc hæredi-
 cas è mundo nostra. Itaque non jam ut Æthio-
 opum, sed ut canis Æsopi, sectamur umbras.
 Et quousque? nec umbras tantum, sed & ignes,
 ignesque æternos. Odignam tanto cane,
 tantisque concursationibus arvinam!

§. 9. *Summa prima Partis.*

Verum age, subductis tantisper mecum
 rationibus, ita computum ineamus. Vult
 Seneca cum amico deliberanda omnia;
 sed de amico ante omnia, porrò deli-
 berare, secundum D. Thomam, est vim pon-
 dusque rationum *in diversa libare*. Sta igitur
 ad trutinam. Ecce duo proponuntur a-
 mici nobis: hinc Deus, inde mundus, eligen-
 dum est. nam [ut ait S. Augustinus] *de-
 stituti pigri eritis, si nihil ametis: amate sed
 quid ametis, videte*. Ac mundus quidem, ut
 nosti, totus in maligno positus est; miser ip-
 se, & miserorum pater: Deus autem talis est,
 qualem audisti modò, solus potens, solus
 misericors, solus immensus, solus æternus.
 I. Vidisti pulchritudinem, quæ in stuporem
 raperet universos, & ipsum etiam amore sui
 bea-

bearet Deum. 2. Vidisti majestatem, Angelis
 terribilem, supplicem tibi, tuam simul pa-
 tronam & clientem. 3. Vidisti potentiam, cu-
 jus unius præsidio tutus es & felix. 4. Tùm
 sapientiam, oculum Dei, mundi, tuum; to-
 tam in usus tuos impensam. 5. Exinde fidem
 in promissis, quæ & vota præveniat, & infi-
 nito superet intervallo. 6. Postremò miseris-
 cordiam exhorrescendam, & penè monstro-
 sam. Vidisti prodigum filium, & prodigum
 multò magis patrem. vincere & vinci suo in
 genere utrumque. 7. Addidi geminam ho-
 rum omnium sinè mensurâ mensuram tem-
 pore & loco: esse amicum assiduum loco; 8.
 æternum tempore. denique infinito majo-
 rem, quàm optare possis; omnia in eo sum-
 ma, magnitudine, diuturnitate, perfectione.
 Scribe amori leges quas voles, & quas in
 hoc stadio potes, & si quas potes. ultra om-
 nium vota Deus est. *Deus, inquit Augusti-
 nus, quem amat omne quod amare potest, sive
 sciens sive nesciens, hoc est, ut explicat D.
 Thomas, appetitu saltèm innato; quia nihil
 habet rationem boni appetibilis, nisi secundum
 quod participat Dei similitudinem.*

Cum ergo Deus omnis boni, mundus ex
 adverso sit omnis mali fons & caput, éstne

jam in tantâ rerum dissimilitudine delibe-
 randi locus? nōne fateris, unicuique tan-
 tum amoris impendi oportere, quantum
 habet amabilitatis? hæc enim sese mutuò
 complectuntur, ut corpus & umbra: re-
 spondent activa passivis. Quî fit igitur, ut
 cùm jam non primus, sed solus ab omnibus
 coli debeat; solus in comparatione omnium
 sit vilis? quid illi deest, qui non aliunde dici-
 tur Deus, nisi quia nihil illi deest? Sed quid,
 ô fili, tibi deest, qui unde ames, redundas?
 nam cetera fortasse nostra non sunt, hoc
 unum est in potestate; cùm amare nihil aliud
 sit, quàm velle. Quare ergò non vis semel,
 quod semper, omnibusque viribus vis? qua-
 re, inquam, non amas & summè amantem,
 & summè amabilem, tu qui amas omnia,
 etiam somnia? O dilectissime, tu quidem in
 hoc tempore iudicium feres, qualecumque
 voles: nemo te prohibet, optio liberrima da-
 tur, ut Judæis, ita & tibi. potes Barabbam,
 potes optare JESUM. sed, oro te, per salutem
 tuam, in morte quid factum, quid infectum
 malles? illo tum iudice, illo tum clamante:
*Quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? re-
 sponde mihi. [Michæa 6.]*

Heu me! queror non amari, cujus nomen
 ubi-

ubique, & identidem, & ab omnibus, & à Christianis, non impunè modò laceratur, sed etiam cum laude? O furorem! huccine rerum venimus? tu? Deum? toties? tam diù? quid fecit tibi? quid respondebis illi, cùm objiciet olim? quò fugies à furore non dico leonis, sed agni? sed amici, & talis amici? Næ Chrysoſtomum non miror ampliùs, qui hanc in judicio putet infectationem Christi fore omnibus inferis duriozem. Ergò scito, & vide, quia malum & amarum est reliquiſſe te Dominum Deum tuum. *A ſæculo confreſgisti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Nunquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſerotina? ſaltèm amodo voca me, revertere a verſatrix Iſraël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, & non irascar in perpetuum. (Jerem. 2. & 3. ſparſim.)*

PARS SECUNDA.

COGITA DOMINUM.

AT hæc ideo fortaffe non pro rei gravitate permovent, quòd ab oculis remotiora ſentiantur minùs. Subjiciam igitur ordine propoſito deinceps ea, quæ nemo poſſit ignorare; nemo non ſentire, niſi planè ſit ſtipes, truncòque ſtupidior ficulneo.

De beneficiis ago secundo loco: quod armorum genus acerrimum semper fuit.

§. I. *Creatio.*

Primum esto CREATIONIS. Non enim alius auctor à Deo. Ille operis inventor & sculptor; ille condidit, ille formavit, olim in horto, nunc in utero, matre etiam insciâ atque incogitante, non umbilico tenus, ut Venustiani volebant, sed, ut Propheta, (*Job. 10.*) *totum in circuitu*, hoc est à capite ad calcem, opere non Phrygio, sed planè divino. Ipse ipse, inquam, propriis manibus, ingeniique ingenti curâ, & *laboranti similis*, (*Ambrosius.*) mirum! non nisi prævio totius Trinitatis, ut ita dicam, senatusconsulto, (curia enim est, cum dicitur, *Faciamus*) è luto massam in oculos, aures, manum, omnemque corporis formosissimi compagem artifex eximius effingit; membra, membranas, artus, articulos, ordine cuncta digerit suo & nostro. Exin spiritum è proprio inhalat *divinæ particulam aure*; ac ita efformatum humeris, ut sentit Theodoretus, imponit suis, transportatque in paradysum, primâ omnium coloniâ, novum indigenam, & si adnitatur, novum indigetem mox in cælo futurum, certè terrarum Dominum atque Regem.

Hett

Heu me! quàm multa beneficia in uno, & in unum! Specto causam, opus, modum. Omnia sunt divina, nam quid admirer magis? an quòd Deus ipse fingat? an quòd Deus ipse fingatur? *quicquid enim limus efformabatur, Christus cogitabatur.* [Tertullianus.] Ergò de luto carnem, de suo animam fecit: uxorem olim Agni, tum sororem Angelorum. addidit dotem, & quasi Sponsæ mundum muliebrem, **MUNDUM** ipsum. ô qualem, ô quantum! in opifice nobilitatem originis attende, in opificio dignitatem operis, in dote magnificentiam sponsi. Dixit Tertullianus de statuâ: *Non tanti Elephas, quanti Phidias.* Ego verò de homine statuâ Dei dico: Non tanti lutum, quanti Deus in luto. Hoc Patre gloriamur. Jam de membris tuis quid dicam? quanti sit unumquodque, intelliges hac ratione. Cogita si unoculus esses, claudus vel surdus, invenireturque medicus atque Alabarches, qui sensum ultrò restitueret amissum; id quâ tu gratiâ memor acciperes? Ecce tibi Deus non unum oculum, sed geminos, & utrasque aures, & omnes sensus, & integrum te tibi dedit; non ex morbo restitutum, sed ex nihilo procreatum: non ut commodiùs vivas, sed ut sis,

&

& ut vivas, totum illi debes à quo totum habes, quod es, & quod non es. quis ergò tibi sensus in tam multiplici sensu viventis, censùque possidentis? Si beneficium est, illud acerbum & impudens fœnus, ut Dio loquitur, quod quò minùs exigitur, eò plùs debetur; si crescit secundùm rationem dati & accepti; quid habes vitâ melius? quid pretiosius te ipso?

Quòd si in corporis efformatione obstupescis; quid statues de spiritu, quem immortalē indidit, sui tuique capacem, denique Deo simillimum, & velut ex traduce stirpem? O quale donum!

I, scalam ascende, gradusque, quotquot in elencho categoriæ sunt, pervade universos, à scapo ad scopum, hoc est, à nihilo ad Deum. Aude majora: finge chimæram te ipsum. Finge te, inquam, cum nihil esses, optare ut sis, impetrare à Deo existentiam qualemcunque: primùm indefinitam ac transcendentalem entis, *transitu*, ut philosophatur Scotus, à non esse ad non esse infinito. Enjam opus immensum, & cui sola Dei potentia sit par. Tum descendere te ad accidens, tum ad substantiam; nec hoc gradu contentum, ambire vegetantem, sentientem, & ad

ex-

extremum intelligentem. Ire te igitur transmigratione mirificâ , à nihilo ad aliquid, à lapide ad plantam, à plantâ ad belluam, ab hac ad hominem, & ad Deum : enim vero hîc animo consistens, hîc oculos auctori rescludens, an non ita diceres ? Ego uno antè momento nihil, lutum, lapis, truncus, nunc sentio, nunc in hominem erectus solo Deo minor sum, astrorum, cæli, terræque Dominus. Elementa mea sunt. Currit mihi mundus, domus & supellex mea. Currit & ipse Deus. (*θεὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, id est, currere. Plauto.*) O mirabiles dicamne Dei de me curas, an mei de Deo cunas ! utrumque summum est , & quod à Deo, & quod in Deo ; sed utrumque summum debitum est principio & fine. nam cui sua seritur arbor ? cui plantatur ? nunquid non agricolæ ? *Omne opus servum est*, inquit Chrysostomus. Ergò cum opus Dei simus, cur alium quærimus, cui serviamus ? cur beneficia Dei facimus tela furoris nostri ? ingrati ! de Deo vivimus contra Deum ? *hi nostri reditus, expectati que triumpho* ? absit, absit : ego Deo reddo Deum, cuius sum imago ; ego Deo reddo me ipsum, cuius sum opus. quid enim tam Dei, quàm opus & imago Dei ?

§. 2. *Conservatio.*

Tamen adhuc in limine versor, exordio-
que rerum. Prima creatio momento verti-
tur; at CONSERVATIO, æterna creatio
est; de quâ semper dicere possis, ut de Ver-
bo: *In principio erat.* Hoc discrimine, quòd
Verbum semper nascens, semper sit absolu-
tum; tu tuo ab artifice nunquam. Tu opus
imperfectum, & ut loquuntur, *nunquam in
facto esse, in fieri semper*: denique non tam
res, quàm modus rei; vel potiùs Dei, à quo
funditus æternùmque, ut cetera, pendes.
Non enim fecit, & abiit. (Augustinus.)

Meditare itaque, te toties edi, parturiri,
in lucem repræsentari, quoties respiras; ha-
bere te tot personæ tuæ natalitia, quot vitæ
momenta. Imò te in horam singulísque mo-
mentis nasci simul & mori; nasci in Deo,
continuâ restauratione membrorum; mori in
te ipso, *perpetuâ vicissitudine temporum*. Item
contemplator ejusdem oculum ac præpo-
tentem manum, ad omnia vitæ tuæ subsidia,
nullo non loco vel tempore intentam, ob-
reperere in artes usúsque rerum, ac operibus
immixtam suis, cælo terrâque, ac quaqua-
versum, occultâ vi collaborare tibi, concur-
rere in opus, inque motum; ac postremò te-
cum

cum & cum universis hinc inde caussis uf-
 que conniti, vel colorandis floribus, vel
 maturandis frugibus, vel etiam condiendis
 cibis: te proinde ab eâdem ali, foveri, porta-
 ri, moveri, tanquam à principali præcipuâ-
 que causâ, cùm cetera, tūque inprimis, non
 sis aliud, quàm *instrumentum tui*. Ex quo
 Deus non solùm sit primus omnium co-
 quus, promus condus, agricola, vinitorque
 tuus; sed etiam primus omnium cibus, ac ci-
 bi vini que primus sapor, uno verbo VITA
 VITÆ. Non enim tantùm aleris à Deo, sed
 etiam Deo.

Hoc autem quale quantumque sit, quis
 edisserat? à magnis magna omnia; vel si flo-
 rem ac pilum unum dedisset, erat hoc do-
 num donantis dignitate summum. Audi
 Prophetam: *Et dignum ducis super huiusce-*
modi aperire oculos tuos? Ecce non oculos so-
 lùm aperit & tuos, & suos; sed totum te &
 totum se explicat tibi tantus Rex, tantus
 que famulus, & ex tanto. Verè *servus servo-*
rum. Quid dico autem? verè servus hostium
 suorum, *qui Solem suum facit oriri* etiam su-
 per malos: qui non, ut Job tantùm, oculus
 cæco, pes claudo, debili manus; sed, quod
 monstro simile est, pes etiam currenti in vin-
 di-

dictam, oculus impudico, lingua blasphemio. Nam sicuti sine Deo Deus coli nequit; ita neque sine Deo Deus offendi: & ille quidem libertati tuæ serviens & in utrumque paratus mavult se lædi, quàm te, bonus bono tuo & bene; at tu deteriora secutus, malo tuo malus & malè in transversa ruis. Et quousque tandem, ô mortaliū ingratissime? Unde vel tantum amoris in Domino, vel tantum furoris in servo? nonne (si fas ita loqui de Deo) uterque monstrum est, ille clementiæ, tu nequitia? Proh scelus! etiam abuteris Deo, sacrilegiòque vel invitum & reluctantem immisces tuo. Quo fine miser, aut quâ spe? sed utcumque tibi cadat, ego meam in rem intentus, alterum è duobus optandum à Deo reor, aut ut amorem adaugeat meum, aut ut amorem diminuat suum.

§. 3. *Finis.*

Hactenus de principio, nunc de FINÈ dicendum est: quæ si non est alia quàm hæc vita murium atque muscarum; de tot elatis in hoc orbe montibus idem pronuntio quod olim: *Parturient montes; nascetur ridiculus mus.* Verùm aspirante Deo primis postrema respondent. *Finis, inquit, ut sit De-*

us omnia in omnibus. Nempe summi boni possessione tantâ, fiat ut homo quodammodo Deus. Nam & utrique par imperium est in cælo, eadem beatitudo, & ut inter amicos, *omnia communia.* Denique uti Deus regnat hîc in nobis; ita nos illic in Deo. *Fecit nos Deo nostro regnum, & regnabimus.* En quousque sese exporrigit amor! Hic finè fine finis. *Animi enim finis,* ut Marfilius sanxit, *infinitum.*

Ergò Rex ille summus de pulvere erigens pauperem in palatium abducit suum: ibi regio instructum apparatu fovet nutritque; ibi hæredem instituit ex asse, capitique coronam imponit, quam se ipsum, divisum imperium cum Deo servus habet. Proh Superi! quis audivit unquam talia? ergòne limosus ille, prodigus ille, ad siliquas hodie damnatus, cras in folio Dei, par Angelis, par ipsi Deo? heu me! non plus ultra. *Neque enim in cor hominis ascendit id omne, quod præparavit Deus diligentibus se.* At nos miserit tanto patrimonio dignati, in siliquas adhuc porcorum vigiles ac proni incumbimus; atque, ut ille prophanus Esau, primogenita vendimus *lente* nos quidem, at non *lenti.* Ruimus enim præcipites in vitium ac planè effrænes.

Ve-

Verum age tu mecum aut tecum in hanc rem tantisper disputa. Responde mihi, quæ norma vitæ, quæ mensura rerum est? nõne finis? certè finis omnium caput est, & ut posthumer effectum, (verba sunt Tertulliani) *ordine tamen anticipat*; quem propterea vocat Philosophus *causa causarum*. Ergo collimare ac quodammodo vergere illuc omnia necesse est; cum sit scopus. Jam verò de Deone dubitas an sit finis necne? At id te omnia docent. Docet erecta cælo facies atque sublimis. Docet immortalitas animæ tuæ; spes & metus. Docet instabilitas quoque cordis tui, atque in ceteris omnibus rebus anxietatis mentis inquietudo jugis ac inolita. Docet id demum ratio atque fides, lex atque oracula Prophetarum. Id ipsum & mundus. Eunt enim in orbem universa, & illuc desinunt, ubi cæpère. *Idem est etiam finis*, ut vult Philosophus, *operis & operantis*.

Ille igitur alpha & omega; ille finis qui & principium. Atqui in finem nituntur omnia; ergò in Deum qui finis est. *Hoc est omnis homo; & sine hoc*, inquit Bernardus, *nullus est homo*. Quoniam igitur in avia præceps amensque ruis, ô mortalis? Ubi portus? ubi tibi quies nisi in Deo? cui denique foris? Ec.

ce si Deum amas, Deus es ; si terram, terra.
Proponitur hinc cæli corona , inde terra-
rum; tu medius. Opta, curre, ambi. Alter-
utrum conceditur. Imò utrumque, si Dei es.
Utroque Rex & Casar, & celo & solo. Quid
amplius desideras ? habes aliquid melius
Deo, aut carius teipso ? nondum rem exegi.
Ecce medius es inter coronam & gehen-
nam. *Æternitas utrobique.* Ibi vita sempi-
terna, hîc mors. Opta rursus, curre, ambi.
Alterum finis est, alterum præcipitium : cui
te voves ? cui mundum ? nam & mundus, ut
tu, totus es Dei; quem si suo fini refers, vivis,
ut in templo Dei, præsul antistêsque totius
mundi, *Orbem terrarum in podère* repræsen-
tas. (*Sap. 18.*) Sin alteri usurpas invito do-
mino , fur es & prædo. Quanto peculatu?
numera res omnes, & computum inibis. In-
felicissime, *quid dices cùm visitaverit te Do-*
minus ? (Jerem. 13.) Si de verbo otio lo ratio
reddenda est, proh' qualem redditurus es de
mundo non otioso tantùm , sed injustè, sed
sacrilegè usurpato ? Væ, væ tibi, væ & mihi,
nisi Deo vivimus. Intelligo nunc cur dictum
sit : *Pugnabit orbis terrarum contra insensa-*
tos; (Sap. 5.) & rursus (Rom. 8.) Creatura in-
gemiscit, & parturit usque adhuc. Quid par-
tu-

turrit? vindicias actionemque de REPETUNDIS. Nunc quidem clamare non audet *vanitati subiecta non volens*; ingemiscit tamen expectans tempus illud *restitutionis omnium*. O tempus! ô restitutionem, sed seram, & ex quâ sequitur destitutio omnium!

§. 4. *Incarnatio.*

Finem media consequuntur, majora fine. Aureo enim, ut ajunt, piscatus est hamo. Opipigneravit pro servo filium, pro extraneo seipsum, plus dedit quàm promisit. In summâ, ut homo fieret Deus, miraculo longè majore factus est Deus homo. Miscentur itaque ima summis. *Magus in terrâ calum videt, in calo terram; hominem in Deo, in homine Deum.* [Chrysologus.] Fit eadem & virgo & mater; idem & creator & creatura, causa suiipsum. Denique *cogit se in infantem Deus*, [S. Zeno.] in servum dominus, in reum Judex: principium habet in tempore æternus, finem infinitus, mortem immortalis, modum immensus, membra mea, misericordiam meam misericors deus. *Dum medium*, inquit, *silentium tenerent omnia*, nimirum præ tanti stupore sacramenti, *omnipotens sermo tuus à regalibus sedibus venit*. Qualis autem & unde? & quò? à præsepî ad crucem.

O fides! ô amor! ô furor! uter insanit? Deus
an reus? uterque: & Deus & reus; sed Deus
magis. *Stultum* tamen hoc *Dei sapientius*
omnibus hominibus Stratagema est. Vinci-
mus Imperatoris morte. Tibi nascitur, tibi
moritur, tibi resurgit, tibi triumphatis ho-
stibus victor in cælum ascendit. Quid dicam
amplius? hoc uno omnia tua sunt, & Angeli,
& Deus ipse; & quod caput est, tu tuus, tu
Dei. Postremò tale beneficium est, ut in ejus
comparatione cetera non parva, sed nulla
sint. *Mons igneus, & major incomparabiliter,*
quàm si totus mundus arderet. [Guilielm. Pa-
ris.] Et tu, ô Christiane, novus rubus tanto
ab igne non ardes? O salamandram! ô vipe-
ram! ille vagiens in cunis, ille pendens Vir-
ginis ab ulnis, pannis obligatur tuis. Quid
dico? membris obligatur tuis, & jam suis.
Quid iterum dico? ille pendens crucis ab ul-
mo, non pannis sed pœnis obligatur tuis, &
jam suis; clavis affigitur, spinis coronatur,
flagellis occiditur, sputis conspuitur, *oppo-
brium hominum & abjectio plebis:* & tu myr-
to redimitus & rosâ, opobalsamum spiras?
ille è tanto rege pastor, è tanto pastore ag-
nus, nascitur in stabulo, moritur in patibu-
lo; & tu pastori tigris, agno lupo occurris

in mundo ? O miserum te, ô detestandum, si nihil amas! ô detestabiliorem multò magis, si quid præter Deum amas, tot modis, tantòque merito tuum! Amice, ad quid venisti? non dico in hortum, sed in hunc mundum? & si tu nescis finem tuum; pete finem Dei. ad quid amicus venit? ut viveret, ut moreretur tibi; & tu vivis, tu moreris alteri. Tu Christianus? tu frater? tu filius? O monstrum è monstro! sed ô antidotum è veneno! sic, sic serpentem serpente curamus, dum horror est.

S. s. *Justificatio.*

Illo è fonte flumen immensum in quatuor orbis partes undique manavit, atque ut pro incolumitate corporis creationi conservatio, ita pro salute animæ redemptioni JUSTIFICATIO respondet. Quotidie nascitur Deus, non jam in Virgine, sed in adulterâ quoque. Hic supremus admiranda transformationis apex, ut non de homine tantùm fiat Deus; sed de peccatore etiam *mutatione omnium maximâ*, ut ait Theodoretus. Ibi enim Deus factus est reus; hîc contrâ reus factus est Deus. Ibi semel durat, & in uno; hîc quotidie & in omnibus. Ibi gratia sanguine stetit & morte; hîc tribus

bus syllabis. *Tres enim sunt syllabæ, PECCA- VI. (Ambrosius.)* Ecce, inquit Augustinus, cum loquor, muta cor, & factum est quod tam sæpè & tam diù clamatur, ut fiat, & quod æternam parcurit pœnam, nisi fiat. Hæ sunt amantissimi Salvatoris artes; hoc salutis nostræ compendium, & ut regius appellat *Vætes, medicamentum medicatum.* Non circumciditur infans, non cruentatur, non ad valvas templi, sive secreto domûs, intestabilis atque excommunicata mater ab omnium consortio abstinet spatio quadraginta dierum. Unâ sacri fontis guttulâ, unâ pœnitentis animi lacrymulâ litatur. Momento turbinis exit *virgo fide Christi, qui fuerat adulter corruptione peccati. (Ambrosius.) Perit salvo reo reatus. [S. Zeno.]* Fit iterum terra cælum. Denuò in virginem reparatus non meminit, quod fuit, & redi vivâ nativitate *infantia sceleratus innocentiam refert, [Ambrosius.]* non Medææ, non medicæ potentibus herbis, aut malagmate, sed unico Dei verbo, quo sanamur. O merita Christi! O vitæ portenta nostræ! Hic mihi duplex rursus oboritur stupor, & de misericordiâ tantâ Dei, & de miseriâ tantâ nostrâ.

Ecce piscina non Hierosolymis, sed ubi-

que: non in quâ sanetur unus, sed ubi sanantur omnes, à quacunque infirmitate: non Angelo descendente, sed Spiritu sancto, qui (ut habet Paulinus in carmine) *sacras igne divino maritat aquas*. Et tamen ad labrum fontis jacet adhuc *multitudo magna languentium, cacorum, claudorum, aridorum*. (Joan. 5.) Unde hoc? unde tantum infirmitatis in tanto remedio? O verè paralyticos, quibus deest homo, hoc est, ratio, & fides! nam si vel crederent, vel saperent, id ita fieret? Negligeretur salus, tantâ securitate, tantâ felicitate parta? tribus syllabis? nunquid non est verbum, PECCAVI? Clamo igitur tibi, non ut ille, [4. Reg. 5.] *Pater*; sed, ut solitus sum, fili, *Et si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis*

§. 6. Eucharistia.

Dixi quotidie nasci Deum; addo quotidie mori, quotidie crucifigi in ALTARI, sacrificio licèt incruento. *O novitatum novitas! ô miraculorum omnium longè maximum!* exclamant Eusebius & Thomas. Quae quibus anteferam? unde inchoabo? ubi desinam? quis, quid, cui? Idem sacerdos & victima, amor utrumque, Ipse, ipse immolat &

& immolatur; atque, ut Arabiæ felicis ales, inter suos emoritur & reviviscit ignes, pater & filius sui, mortæque suâ immortalis. Sacrificatur ergò Deo Deus: immolatur & vivit, consumitur & perseverat; *in manibus sacerdotum incarnatur, (August.)* & est invisibilis. Crescit undique mysterium, loco, tempore, modo, facilitate, meritis, & personis. Altare, novum est præsepe; & qualibet Ecclesia, Mater est Dei in omni loco. *MARIAM imitatur, Virgo est, & parit. [Idem.]* Diluvium ex diluvio putes; sed gratiæ. *Ubi enim abundavit delictum, superabundavit & gratia. (Rom. 5.)*

Tu pastorem arbitrator omnes exsecuisse corporis sui venas, omnemque in subjectum ulceri calicem effudisse sanguinem, atque inde parasse balneum, quod oviculæ centesimæ, à faucibus lupi modò ereptæ, modò in caulam humeris reportatæ, & adhuc stillanti, peridoneum sit abluendæ, sanandæ, atque ab inferis in vitam revocandæ. Ad hæc illam rationis consiliique competentem effectam, admirari factum, inquirere de causâ; & cùm nullam inveniat, obstupescere monstro tantæ dilectionis. Ita te quoque (nam de illâ fictio est, de te veritas) in

admirationem rapi oportet, excedere mente in Deum, ingemiscere, inclamare: Eheu, charitas Christi immensa, quoniam usque descendis? quid? etiamne de cibo salus? de membris tuis cibus? de sanguine potus? quid hoc esse dicam? intelligo, intelligo egregium amoris tui commentum, artem dignam Deo. *Illusionem nequissimi nebulonis*, cum dixit: *Eritis sicut Dii, in verum effectum arbor vita vera convertis.* (*Rupertus.*) Denique Deos tui sanguinis commixtione facis. O peritiam! ô summam summæ charitatis industriam! Non miror, non miror dici in hoc convivio parata esse omnia, cum non nisi ferculum sit unum; habet quippe omnia qui habet te. Miror hinc duo. Primum te sic ardentem, deinde me sic algentem. Amor enim hinc non amplius arcu telisve decertat donis suis, sed seipso: intus, intus ipse cor invadit, penetrat, transverberat, ac demum totum in sese alimenti nativâ virtute transfundit; ut ego vulnus alens venis cæcôque carptus ab igne illo, (si dignum est dici) ceu quodam amoris *philtro*, ac beatifico veneno, collique fierem. Nihilominus (en alterum quod admiror triste ac ferale prodigium) ego tot inter incendia frigidus ac sine fan-

sanguine anguis amantem inanissimâ vanitate deludo. Adhuc in ore resonat antiquum illud ac nimis odiosum acroama : *Anima nostra nauseat super sibo isto levissimo.* (*Numer. 21.*) Et sapis, anime, cui non sapit Deus? crudelis! alliane præfers, porros, & cape? arbori vitæ pomumne mortis? ô serpentem! ô voluntatem sibi semper, etiam cum amica est, inimicam! Placet vita. Mors eligitur. Et cum dictum sit : *Qui manducat me, non morietur in æternum* ; nos ab hac abstinemus mensâ, ne non moriamur in æternum.

§. 7. *Prædestinatio ad gloriam.*

Supremam his omnibus coronidem imponit PRÆDESTINATIO ad gloriam, & quæ ex illâ sequitur, ad gratiam. De primâ primùm, tum de secundâ.

Ac illam quidem sic animo complectere: benevolentiam erga te Dei infinitam, quâ tibi *secundùm propositum voluntatis suæ* gloriam ante sæcula decrevit ab æterno, inque æternum, amore summo, perpetuo, singulari, gratuito, incommutabili : antequam boni quicquam egisses ; imò cum jam ingratiſſimus appareres. Quid hîc dices? cur te? cur tibi? cur tanta? quid enim fuit causæ? meritane tua, quæ nulla erant? quæ mala e-

rant? an parentum? qui & ipsi infideles electi sunt? spes fortè futuri? atqui Tyrus & Sidon, ut est in Evangelio, melior & promptior relicta est. Vis audire quid? *Parasti cibum illorum; quoniam ita est preparatio tua. Parasti: non quia se paraverunt; sed quoniam ita est preparatio tua. (Augustin.)* En meritum electi, voluntas eligentis. Nam, ut ait egregiè Hieronymus, *ipsum quod nostrum est, sine misericordiâ Dei nostrum non est.*

Ergo singula perpende, comprehende universa. De summâ rei agitur, de pondere gloriæ immenso atque æterno, de felicitate Dei & tuâ. Beneficium est re summum, origine primum, antiquitate æternum, magnitudine infinitum, delectu singulare, gratiâ & gratiæ totum. Dedit immerenti, dedit inimico, dedit prior, cum odisses, cum persecutor esses Ecclesiæ & Christi, cum denique peccatorum aut jam primus, aut mox futurus; tum inquam, tum scripsit in libro vitæ digito suo; itaque scripsit, ut nemo deleat, nemo expungat. *Horum enim si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit; quia non fallitur Deus. (Augustin.)*

En te igitur in cælo jam beatum, tot peresuntibus, tot jam perditis de natione, de genere

nere

nere, de familiâ, de sanguine tuo ; tu fortè
 perditissimus omnium, perditionis à massâ
 segregatus unus. O donum super omne do-
 num! Egone? tot inter ignominia vasa vas in
 honorem? quo merito? nullo. Cujus bene-
 ficio? Dei. Amor inchoavit, amor perfecit,
 amor ubique & amor ubique & amor sem-
 per ; & nunquam amo, & nusquam amo:
 cumque in physicis invicem respondeant
 ista duo sibi, *actio & passio* ; hîc pro novo
 monstro passivum est æternum, activum no-
 momentaneum quidem. Et unde hæc tibi
 sterilitas tanta, cor infelix? proverbium est,
 si vis amari, ama. Ecce amor in te Dei anti-
 quus dierum jam est in canis, & tuus non-
 dum in cunis. unde hoc?

§. 8. *Prædestinatio ad gratiam.*

Scopum attigisti : nunc ad eum conse-
 quendum tela, nunc *tela* ordire PRÆDE-
 STINATIONIS, *funiculum hereditatis tue*,
 de gratiâ gratiam, & quantam, ô Superi,
 quâmplicem! hîc prima fides, pri-
 mûmque Dei donum: *datur enim sine me-
 rito unicuique, unde tendat ad meritum.*
 (Ambros.) Hîc indoles, educatio, anima bo-
 na, & ipsa forte, hoc est, voluntate Dei do-
 noque accepta, *Quia voluit, non quia digni*

sumus; *hac est fors.* (*Augustin.*) Hic amantissima nostri Mater Dei, *peccatorum*, ut vocant Patres, *esca*; seu *hamus Dei*, & ut Augustinus, *muscipula per quam salvatur omnis creatura*. Hic Angeli, quibus mandavit de te, *ut custodiant te in omnibus viis tuis*. Angeli, inquam, & de cælo præpetes, tum à Deo ad nos, tum à nobis ad Deum ultro citroque commeantes indefesso labore; & de terrâ vigiles, Apostoli, nuntii, *cursores magni Regis*: nimirum parentes, magistri, prælati; quorum hoc unum omnium negotium est, salus tua. Hic non Paulus solùm omnibus omnia factus; sed ipse etiam Christus, *ventor*, ut Clemens appellat, *animarum*. Ille ad Samaritanæ pedes aridis sitiens faucibus, & anhelus, & precans, & procans, *noctium etiam guttis & calidore perfusus*, quoties ad amicæ dico animæ tuæ, fores inclamat? *Aperi mihi, soror mea!* Quantis, inquam, clamoribus agit intus & foris? modò sævus, modò blandiens, semperque misericors & sævus & blandiens. Quot modis invadit? quot mediis? quot minis? Nôsti vias. Vocem ejus audisti per *cancellos*; & quoties? non lacrymis, non suspiriis, non sanguini parcit suo: denique omnia sese mutat amor in mi-

racula rerum, hospes, inquilinus, hortula-
 nus, philosophus, rhetor, ARGUS *simul* &
 PROTEUS tibi. Nec destitit unquam, donec
 errantem ovem gremio referret & Patris,
 & suo: observans mollia fandi tempora, &
 locum, & opportunitatem, sic, ut voluntati
 gratia congrueret, gratiæque voluntas, nul-
 lo interim libertatis tuæ detrimento, *forti-
 ter & suaviter*. Quid plura? hoc unum om-
 nibus retro sæculis egit; *hæc summa voluntas
 tua*, (Tertullian.) hic cardo cæli & terræ,
 hic apex felicitatis ejus, hic apud Angelos
 triumphus: & cum *nemo aliorum sensu mi-
 ser sit*, (Salvian.) solâ tamen ille Deus feli-
 citate tuâ felix est. O vim amoris inexcogi-
 tabilem! ubi sum? quid, cui clamo? Ille si in-
 terrogetur; *Quare sic attenuaris macie fili
 Regis, per singulos dies?* (2. Reg. 13.) non aliud
 respondebit, nisi illud unum, AMO. Ego si
 roger causam morbi mei, quam possum af-
 ferre tandem, nisi hanc unam? NON AMO.
 Itaque nos comparat pœna, separat causa.
 Laboramus uterque; sed ille amoris excessu,
 ego defectu. Et ille quidem irascitur, obsistit,
 que morbo meo quantum potest; ego medi-
 co meo etiam ultra vires. O anima mea,
 quam diu, & quo fructu! Si tibi non placet

ut medicus; placeat ut ægrotus. Febrim febris curet, defectum excessus, æstusque languorem. Nam contrariis contraria curantur. Denique si convalescere ex integro non potes, muta morbum, AMA.

Summa secunda Partis.

Quin age collige mecum omnia. Beneficiarius es Dei à capite ad calcem, à fine ad finem, hoc est, ab extremis inferis ad supremum usque cæli verticem. 1. Creatione. 2. Conservatione. 3. Fine. 4. Redemptione. 5. Justificatione. 6. Eucharistiâ. 7. Prædestinatione tum ad gloriam. 8. Tum ad gratiam. Nihil excepit, nihil negavit.

Jam si lex ea sit, ut sæpè diximus, in reddendâ gratiarum actione, ut quò plus acceperis, plus etiam exigaris: [crescentibus enim donis, crescit & acceptorum ratio; *intra pecuniam*, ut aiebat Seneca, *fit taxatio.*] enim verò quàm immensum æs alienum alienum apud Deum contraxeris, quot ei nominibus obstrictus evaseris; opinor ex antè dictis intelligis, aut saltèm conjicis. Ille te ipsum, ille seipsum, totum utrumque, totum tibi, totum sibi dedit, initio & fine, destinatione & prædestinatione, creando, conservando, redimendo, infinitis modis, & infinitis

ties, & à summâ miseriâ ad summam, im-
 mensam, æternam, infinitamque beatitudi-
 nem, non proprio commodo ductus, aut
 spe ullâ, sed solo amore tui. Vidisti medi-
 cum, vidisti ægrotum, te & illum, sanantem
 & laborantem; & nunc adhuc sentis in me-
 dio cordis tui medullitus infusum, ac etiam-
 num *gemitibus inenarrabilibus postulantiem*
spiritu suo. Ad hæc omnia quâ tu fronte, quo-
 sis animo cupio scire. nã, si ferreus esses, aut
 è marpesiâ caute prognatus inter hircanas
 tigres, immotum te aut inexpugnabilem in-
 ter tot amoris tantâque tela haud un-
 quam sperem. Audin³, ô fili, non expro-
 brantem illum quidem, [absit ab amore]
 sed expostulantem, amicè tamen, in hæc ver-
 ba; *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci?*
 Cùm dicit *Quid*, ostendit beneficia sua esse
 supra vota tua. Quasi diceret: Habes ali-
 quid quod ultra petas? si quid est, exprome,
 ediffere. Addam beneficiis meis, & futuris
 præterita vincam; *& si parva sunt ista, adji-
 ciam tibi multò majora.* (2. Reg. 12.) Sic ille
 olim cum Davide, & nunc tecum. At tu nón-
 ne cum eodem aut cum prodigo supplex ad
 pedes genuâque procumbes? vociferans ex
 totis animi viribus; *Pater, peccavi, peccavi*

in calum & coram te. Jam non sum dignus, imò tantò magis dignus amore tuo, quantò magis indignus, qui *venisti querere & saluum facere, quod perierat.* Et quid dicam? aut quâ ratione satisfaciam non jam tibi, sed vel mihi? Enim verò ruit, ruit in amplexus, in oscula pedum tuorum anima mea, famosa in urbe peccatrix, ruit immenso sui pudore suffusa; sed & immenso tui simul amore perfusa. Amat, & odit; ardet, & horret. Horret se, ardet te, inde diligens, unde dilecta; ibi reviviscens, ubi consepulta: triumphî nimirum imitatrix tui. Ascendit enim super occasum, & morte triumphat, ut tu, suâ.

PARS TERTIA.

COGITA PATREM.

Superest è tribus unum appendendum tibi. De Deo, de Domino dictum est: nunc vindicem hæreditatis æternæ *cogita Patrem.* Nam cùm in rebus humanis, ut Salviani verbis utar, *omnia spebus agantur*; nihil aut parùm admodum effectum est, nisi avarissimum sempérque sitientem hominis animum spe & abducamus à malo, & ducamus ad bonum.

Porrò octo sunt omnino, quæ sperare possis à Patre. 1. Vita justî bona & beata. 2.

Mors

Mors Sanctorum. 3. Favor extremi iudicii.
 4. Carnis gloria redivivæ. 5. Quies animæ
 cælo receptæ, & triumphus. 6. Tum beati-
 ficum lumen. 7. Inde amoris incendium &
 nuptiæ cum Deo. 8. Postrema æternitas non
 jam Dei, sed nostra. Quæ qualia sint, expli-
 care nos oportet.

§. I. *Vita bona.*

Vita iusti, totius ædificii fundamentum
 est & caput: tot insignis triumphis, quot pe-
 nè momentis. Cùm enim nulla sit victoria
 major quàm sui ipsius; aliunde cùm habeat
 semper unde se vincat animo vel corpore,
 hinc fit, ut homo iustus ex tanto triumphet,
 ex quanto vivit, manubiis omni momento
 imperatoriis. Audi Apostolum: (2. Cor. 4.)
*Momentaneum & leve tribulationis nostræ,
 supra modum in sublimitate æternæ gloriæ
 pondus operatur in nobis.* Pondera hoc pon-
 dus, cui ex unâ parte addicitur immensitas,
 ex alterâ æternitas; utraque gloriæ, utraque
 momento parta, & in nobis. Cor aurifodi-
 na est, aurum Deus, officina leve & mo-
 mentum.

Quæris, unde? respondeo, ex eo, quòd sis
 filius Dei; quòd agaris spiritu eius inhabi-
 tante in nobis; per quem & vivis & vincis.

Ab

Ab illo enim habes ut vincas, à quo habes ut vivas. Ergò victoria tua, victoria Dei est, qui triumphat te in te. Ergò immenso, aeterno, Deo denique digna. Ut enim victoria Regis, digna regno est: ita Dei, Deo. Id in Christo vides, cuius meritum sic increvit ex dignitate personæ, nihil ut esset in eo non immensum. Quid ita? quia filius Dei, En meriti fons, en origo. Atqui tu quoque Dei filius & nominaris, & verè es. Ergò & merito suppar, & cohares. Hinc vulneratur cor sponsi *in uno oculorum, & in uno crine*, hoc est, in illo levi & momentaneo Apostoli. Hinc *folium eius non defluet*, id est, ut jam explicui, etiam verbum, etiam votum ac desiderium. Ut exemplo patet gnavi latronis, qui totam verbo uno prædatus est æternitatem. Jam si in verbo tantum lucri; quid in officio? Si tale momentum est; quid hora? dies? mensis & annus? Quid totius vitæ *mensura bona, meritis conferta, coagitata, & supereffluens, quam dabunt in sinum?* crescere enim merces, distribuique juxta merita debet. Ubi par igitur usura non centesimæ, non in centuplum; sed in immensum inque æternum trajectitio, ut ait Augustinus, apud Deum fœnore quotidie excrescens? *Da mi-*

cam

cam, inquit Chrysologus, & *accipe calum*. Denique *toties coronaberis, quoties restiteris*, (Bernardus.) novo in dies incremento & patrimonii, & coronæ. Ut enim hæreditas filio, ita certanti corona debetur; non una, sed, ut pancratiastræ, multiplex: prout enim *quisque seminaverit, hæc & metet*. Talis est vita iusti: quâ, ut vides, ditius, opimius, beatius sub cælo nihil. Theatrum ille sibi, perennisque & felicitas & triumphus: palma, quæ non solum annos, sed & momenta victoriis notat.

Compara jam virum viro, vitam vitæ, dico malam bonæ: illam, ubi *infelix lolium, & steriles dominantur avena*; huic, segete plenæ aureâ, ubi *later Aegyptius caelestem mutatur in saphirum*. [Lyranus.] Illam, perenni falo jactatam, quæ tota naufragium sit; huic, in portu quietæ, ubi *serenum semper*. (Seneca.) Illam, perditissimam, & ut ita dicam, *occisissimam*; (Chrysof.) huic, arti omnium quæstuosissimæ. Quod si spe ducimur atque commodo nostro, nonne exclamare nobis hîc licet: Adam, ubi es? ubi cupiditas, inquam, illa, quæ te ambitûs reum fecit? væ, væ tibi, mercatrix ærumnosissima, quò curris, quò non curris, ut ditescas? en, in manibus

bi s medióque tui nobilissimum totius orbis emporium : forum es ipsa tibi; & quid dico forum? cùm regnum intra te sit, & regnum cælorum, quod tanti valet quanti tu, Misera! credis hoc? si non credis, cui credis? si credis, cui operam locas? mundo an Deo? mundo qui se perdit & te? Deo qui te servat & se? te sibi, se tibi? Hic, híc sere, cælum ara, Deum ama, quo solo dives es.

§. 2. *Mors pretiosa.*

Vitam bonam sequitur mors in Domino longè pretiosior. Ibi enim præluditur æternitati : híc concluditur. Quare Christiani non prima, sed tota philosophia est, cujus ab uno momento pendet æternitas. Ac cetera quidem utcunque restitui possunt, hoc unum ineluctabile est. Quid quòd & transitus animæ gravis, & gravior pugna? instant enim hostes, incumbuntque migranti. Urget aliunde conscia tot criminum mens, incertaque futuri. Citatur ad tribunal rea; nec comperendinatui locus datur. O quale tempus, cùm tempus non erit amplius!

In illo discrimine rerum atque certamine tanto quis aderit tibi? quis aget causam? à quo demum auxilia speras? audi à quo. *Si ambulavero in medio umbrae mortis, non ti-*

me?

mebo mala. Quæ tantæ causa fortitudinis?
 quoniam tu mecum es. Ille, ille qui via vitæ
 est, VIATICUM est & mortis, naulum trans-
 fretantis, scutum decertantis. *Dabis eis, in-*
quit, SCUTUM CORDIS laborem tuum. (Thren.
 3.) Hinc quies, hinc in morte securitas, hinc
 & voluptas. Nam quod aliud votum nostrum
 est quàm exire de sæculo. & recipi apud Domi-
 num? Hæc voluptas, ubi & votum. (Tertul.)
Pœna vitiorum transit in arma virtutum.
 [August.] Ibi non gemes; sed universis circa
 plorantibus, solus ipse ridebis, conscientiam uti-
 que bonam & præmiis futurorum. [Hieronym.]
 addo, & prætiis præteritorum. Nam si tabel-
 la vetulæ à Zeuxide depictæ, tantum pla-
 cuit auctori, ut præ voluptate moreretur;
 qualis erit morientis oculis imago vitæ be-
 ne actæ, cuius recordatione, ut ait Tullius,
 nihil est jucundius? erit, erit tum enim ve-
 rò, si aliàs unquam, *theatrum sibi vir bonus.*
 (Seneca.) Aderit è cælo Christus; aderit &
 optima Mater, & Angeli, & Patroni. Ibi:
Nunc dimittis servum tuum, Domine, secun-
dum verbum tuum in pace! Ibi: *Latatus sum*
in his, quæ dicta sunt mihi; in domum Domini
ibimus! Ibi: *Me expectant justi, donec retribu-*
as mihi! O triumphum! ô gloriam emigran-
 tis

tis! lætâ illîc omnia: & memoria præteriti,
& spes futuri, & præsentis conscientiæ tota
ac plena securitas.

Compara, compara non jam vitam vitæ;
sed mortem morti, Quales illi de sæculo?
qualis tu? qualis anima tua de deserto, de-
liciis affluens, innixa super dilectum? O si
perpenderes! ô si provideres! Oro te: propo-
ne animo tantisper [erit enim aliquando] su-
premam illam animæ tuæ tuæ crisi; ludan-
tes artus, luctantem æstuantemque spiri-
tum, & jam in extremis positum, ardente
candelâ. Nam in hoc summo non dico tem-
poris, sed æternitatis cardine, cujus esse vel
fuisse tum voles? mundi an Christi? mira
tua prudentia, si nunc facis aut non facis,
quod tunc factum infectumque dolebis, aut
fortasse speras ex malâ vitâ bonam mortem,
hoc est, *ex falso verum*. Sophisma est. Nun-
quam ita concluditur in bonâ formâ. Vive
ût vis mori. Nam ex præmissis sequitur con-
clusio. Porro de æternitate agitur hoc mo-
mento. Quod inculco, quod impingo, quod
infarcio usque & usque legenti; ÆTERNI-
TAS, inquam, *ibi incipit ubi sæculum desinit.*

§. 3. *Judicii favor.*

A conclavi feror ad orchestram, ad Impe-
rator-

ratoris podium, ad totius caveæ, ut cum Patribus loquar, immensum illum supremumque confessum. Heu quæ tunc spectaculi magnitudo! Hic, hic dati leonibus non jam martyres, sed tyranni: hic, hic ludi sæculares non de sæculo, sed de Deo; nec hujus vitæ, sed æternæ; nec in circulo temporis, sed in circo æternitatis. Tria tibi perpendenda: iudex, reus, & causa. Iudicis severitas tanta, ut in Angelis etiam suis *reperiat pravitatem*. Tu ex ungue collige leonem. dico è pœnâ Moysis, Davidis, Ezechiaë, Viri Dei, Bethsamaritarum, ob noxas hominum iudicio levissimas; sed non Dei. *Dies, inquit, formabuntur, & nemo in eis.* Quid dicis nemo? imò omnes ibi stabunt. *Nemo in eis*, hoc est, nemo innocens, nemo mundus, ne infans quidem unius diei. *Quid ita? quoniam Deus iudex est. Non quilibet rusticus cum tridente, sed Trinitas iudex.* (Augustinus.) De reo autem quid dicam, qui totus à capite ad calcem ulcus sit, debitor *decem millium talentorum, non respondens unum pro mille*; prædo, ut jam monui, cæli & terræ; & ille nudus coram Angelis Dei. Hoc pondera, hoc expende. Postremò causa non de stillicidio, neque de umbrâ asini, sed de capite, quo? totius

tius

tius mundi. Cur? ob vitam, ob supplicium. Qualem? quale? æternam, æternum. *Ibunt hi, inquit, in vitam æternam; illi verò in supplicium æternum.* Tali igitur & iudice, & reo, & causâ, miseros stupor immensus invadet, animi deliquium, æstus, & pavor. *Arescentibus*, inquit, *hominibus præ timore.* Nam si versa est uxor Loth in statuam horrore flagrantis Sodomæ, quæ *stilla.* (*Isa. 40.*) tantùm erat *Et fumarium inferni, Et jaculum exercitorium;* (*Tertull.*) quâ, putas, consternatione futuros, cùm ARMIS, ut ita dicam, agetur DECRETORIIS? Denique dies illa, dies iræ.

Nihilominus in die illâ tam horrendâ stabo animi securus, habens pro iudice amicum, pro rege patrem, pro vindice agnum. *Stabunt*, inquit, *justi in magnâ constantiâ.* Nec securus modò, sed etiam ego ille toties à te irrisus atque contemptus, tutum atque mundi iudex. *Sedebitis*, inquit, *vos judicantes.* Quis loquitur? Iudex iudicum, & Rex regum. Ipse, ipse promittit, & est veritas.

Ergò videre videor hominem illum in nubibus Deum, qualis est apud Joannem, gemino vultu radiantem, altero *Sardium*

res

reprobis, altero fassidem electis. (Rupertus.)

Audio vocem ejus geminam quoque: amicam & minacem, blandientem & fulminantem. Specto cuneos hinc inde pro utriusque sententiæ varietate variè perculsos; alios de cælo præcipites, alios in astra quasi quodam amphitheatri pegmate sublatos: utrosque vociferantes. Ubite vidimus? ad hæc clamare judicem, *in carcere, in stabulo, in mapali*. Membra pupilli, vita popelli, causa viduæ egentis, oppressæ, foro conclamatae, membra, vita, causa mea erat. Ille, ille Lazarus jacens ad fores & meus erat, & ego ille. Quid deinde? vos pavistis, vos operuistis, vos visitastis. *Quod uni ex minimis fecistis, mihi factum imputo. Esto.* Quid postea? Euge, Cui dicis? Tibi. *Quia in modico fuisti fidelis.* In quo modico? in micâ pauperi dandâ; in calice aquæ frigidæ. Et pro tantillo quid reddes? intra in gaudium. In quale gaudium? Domini tui. Felicitas inter nos erit communis, mea tua, tua mea. Idem gaudium. Quid? pro micâ cælum? pro guttâ flumen? dedisti quod jussi, do quod promisi. Dedisti te mihi, do me tibi. Versura justa est. Proh Superi! quid loquimur? & hæc est fides, spes, charitas Christi? hoc tu credis? & cui tamen animum

mum loces, alium à Christo quæris? quære, quære, dum licet, & ut libet; ego jam pridem vovi, nec perfidum dixi sacramentum. *Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores abstulit: ille habeat secum, servetque non sepulchro, sed in cælo, ubi cor, ubi corona.* Tu peccator & videbis, & dolebis. Dentibus tuis fremes & tabesces, dicésque: Hic cîne est? de iudice stupor erit, & de iudicio. Ego verò te inter hœdos addictum Libitinæ caput, heu! nequicquam incendia deprecantem usque & usque meo jam jure ridebo: tu pœnitentiam ages infelix malam, seram, importunam; ego in sanguine peccatoris lavabo manus meas. *Desiderium enim peccatorum peribit.* At at confido meliora. Ambo ridebimus. Ambo coronabimur, rapiemurque cum illo in aëra. Et erit inter nos hoc solenne celeusina, vicimus. Quale de Thebæis referunt annales reciproco sibi cantu invicem respondentibus è tumulis, hinc *exultabunt Sancti in gloriâ; illinc letabuntur in cubilibus suis.* O canticum!

§. 4. *Gloria corporis.*

Sed jam ad convivium *ire tempus est, ad nuptias, ad triumphum, uti spero, tuum meumque.* Hic mihi primùm occurrit vestis
illa

illa nuptialis ; dico caro nostra, prætextatum animæ , & consularis veluti trabea, quadruplici gloriæ dote, ut docet Apostolus, instructa. In quâ non secus ac in aureo curru triumphalique quadrigâ cælo sui mundique victor animus invehitur. Tertulliano *gloria luti nostri & venustas*. Nunc enim vas est ignominia, corpus humilitatis & mortis; tunc autem erit vas in honorem, nulli vitio mendove corporis obnoxium. Hoc locus, hoc curia tanti Principis, hoc cura anorque nostri, hoc ejus corpus in nostro corpore quasi quoddam gloriæ semen toties insitum ac implantatum, hoc postremo postulat exigique mereri ratio atque societas. Nam quia corpus animæ collega fuit, & ut in certamine scutum; gloriæ oportet ut particeps sit, sicut & ignominia fuit. Dictum est enim: *Si compatimur, & conglorificabimur*. Sed hanc ego corporis gloriam atque felicitatem unde exprimam tibi?

Finge animo formam omnium, quæ extiterint unquam, absolutissimam. habeat caput Veneris Gnidia, labra Roxanes, lacteam Amazonis cervicem, oculos Minervæ, totumque ab Apelle corpus: sit, ut Vir-

E

gi-

gillii tui Camilla , pedibus perniciosissima, & quæque Zephyros cursu : sit, ut Achilles Homeri, immortalitatis balneo tincta, & in super oleo Phidiæ delibuta : nusquam pateat vulneri locus, ne summo quidem talo præterea deliciis undique circumfluat, irrigeturque, ut est apud Prophetam, *torrens spinarum, & per omnes rivis fluant aqua.* Denique qualis illa PANDORA vatium, *idea pulchri*; aut qualis illa Græcorum pulcherrima simul & optima, *aureo donata malo*, vincit hæc omnia, immensoque præit intervallo caro nostra, SOROR CHRISTI, jam reformata, & ut Africani stylo loquar, ANGELIFICATA; imò non Angelo tantum, sed ipsi etiam Christo par atque conformis. *Papa!* exclamat Chrysofomus, illine qui sedes ad dexteram Patris? Illi, inquam; & addit plus esse in uno corpore splendoris, (quod jam tetigi) quam si tot essent in mundo soles, quot sidera cælo. Denique Apostolus ait, id nunc à nobis non posse comprehendere.

Age mecum ita ratiocinare: *Nemo carnem suam odio habuit.* Effatum est. Quò enim studia, quò vergunt omnium vota, etiam Epicureorum, nisi ut illi bene beatæque sint?

Hic

Hic scopus finisque curarum. Jam compara corpus corpori. Quale nunc hoc animæ sepulchrum? (*σῶμα* Platoni quasi *σῆμα*.) Quale tunc illud animæ mausolæum? surget enim in gloriâ, agile, subtile, spirituale, gloriosum. Quid ergo? si tuæ carnis verus est amor; unde boni tantum invides amatae? rursus hîc ad tuam appello fidem. De resurrectione dubitas? non potes, si modò Christianus es: *nam omnis fiducia Christianorum, est resurrectio mortuorum.* (*Augustinus.*) *Resposita est*, inquit Jobus, *hac spes mea in sinu meo.* Rata est igitur, & certa. Responde nunc: si ut diù vivas, tanta moliris; quid ut semper? quid ut beatè? quid ut gloriosè? Quid dicis? amas an odis? si amas; cur immortalem, cur auream, cur Angelis Christoque parem, cur undique beatam non vis? si odis; cur animæ præfers & Christo, qui te & illam sic amavit ut in cælum, peccatricem licèt ac planè contaminatam, ad se transferret? ô simia, quæ fœtum osculando præfocas! alterum è duobus opta. Ama vel odi: si amas, ama ut ames; si odis, odi ut salves.

§. 5. *Cælum Empyreum.*

Curram animæ vidimus igneum ac planè triumphalem; nunc ejusdem triumphantis do sedem, igneam illam quoque, & quam vocant EMPYREAM, *cælum cali*: de quo duo tibi propono, magnitudinem loci, deinde opes atque gloriam. Ac locus quidem verè immensus est, & finem non habet, ut est apud Prophetam. Audi me. Tota terra punctum est ad cælum: nam eâ vel hujus una stella sexaginta partibus major est, ut astronomis placet. Jam si terra punctum est ad cælum; quid erit ad cælum cæli, à quo cælum hoc, quod suspicis, tantùm distat, quantum ipsum à terrâ? & si terra tota minor est puncto; quid erit punctum puncti ad cælum cæli? Quot enim in regna, provincias, urbes, oppida, recta dividitur indivisibile? Quota denique pars es ejus tu sub uno tuguriolo non unus, ceu miser de sub terrâ lumbricus; aut qualis ille Tertulliani Chamæleo, *sub pampino totus*? Hic omnis avaritiæ furor, hæc negotiatio, hæc versura, quam, ô stultissime mercator, instituendam putas *propter pugillum hordei & fragmen panis.* (Ezechiel. 13.)

Per:

Perge porrò. Si magnitudo tanta, quid de opibus gloriæque dicendum? Neque enim inimicis plura putandum est esse in hoc carcere derelicta, quàm amicis in palatio filiis-que servata. *Solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum, rivi latissimi & patentes.* (*Isaia 33.*) Propterea dixit Apostolus eam esse civitatem, cujus est artifex & conditor Deus. Quid? non est hujus artifex mundi? non est conditor? est, est, est omnino. Sed hoc quasi præludium est, illud totius operis caput. Denique illa est seu paradus, seu civitas monstrata Joanni, cujus & portæ margaritis, & fundamenta saphyris, & pavimentum auro mundissimo stratum est. quæ flumine scatens aureo, ripis hinc inde palmâ virentibus, habet tot inter sceptrâ reges, quot intra septa cives, ubi nemo non amat, nemo non amatur; *omnes currunt, & amor cursus est.* (*Augustin.*) Hæc patria, hoc patrimonium quod servat Pater, quod regit Agnus, Ille enim claritas ejus, & totum lumen, & totum à pede flumen. Sanguis ejus stolas dealbat, non cruentat. Illum sequuntur virgines, quocumque iërit, inter lilia rosasque pascentem; *nam floribus ejus nec rosa, nec lilia desunt.* (*Beda.*)

Compara nunc mundum, mundo. qualis hæc Babylon, ubi flemus? qualis illa Hierusalem, *quæ edificatur ut civitas, cuius participatio ejus in idipsum?* ò patria! cæli domus! & tu, ò anima mea, carcerem exiliûmque præfers? sed esto, utcumque terram ambias præ cælo, punctumque puncti præ immenso; etiãme præ Deo, qui terram dedit, & cælum parat? infelix! ut ille dives, guttam amas in inferno, cui torrens voluptatis ruit è cælo? Eheulquantâ jacturâ, & pro quantum? næ si totus orbis, inquit Chryso-
 stomus, in lacrymas iret; id haud unquam pro merito fieri posset. Erit, erit quando super flumina fleas non jam Babylonis, nec in medio terræ; sed in medio gehennæ inter *glareas Cocyti*, (*Job. 31.*) triste illud ac ferale occinens: *Nos insensati*. Sed absit, absit inauspicata conjectura. Corrigo dictum. Erit, erit, quando inter amœna virentia byssino vestita candido & mundo, Agnûmque sponsa sequens, exclames, ut in epithalamio: *Gaudeamus & exultemus; quia venerunt nuptia Agni.*

§. 6. *Visio Dei.*

Summa sunt hæc, fateor; at collata Deo non

non adjumenta felicitatis, non ornamenta
 sponsæ, sed impedimenta videbuntur. En
 spectaculum do novum, do antiquum, do
 æternum: ipsum nempe Deum, quo simul
 uno possidentur universa. Est enim *sum-*
mmum bonum; est omne bonum; est bonum omnis
boni. Cape ista, si potes; & si non potes, cre-
 de. Non enim ideo fides credit quia capit,
 sed ideo capit, quia credit. *Magnus est De-*
us, inquit Dionysius; *sed suâ magnitudine*
omnem transilit infinitatem: neque singu-
 lari ac quodam definito, ut cetera, modo
 est; *sed est simpliciter,* & ut loquitur, *incir-*
cumscriptivè. Nec bonum, sed *bonitas ipsa.*
 unde dictum est: *Sentite de Domino in boni-*
mate, non in bono. *Tolle hoc,* addit Augusti-
 nus, *tolle illud. Et vide ipsum bonum si potes, Et*
sic videbis Deum. Audi quid nunc dicam.
 Ecce Deus tuus omnia cum possit vel solo
 nutu; constat hoc instanti posse tot pro-
 creare mundos, quot in littore sunt grana,
 illo uno, quem habemus, infinitis partibus
 & majores, & pulchriores. Fac tamen nihil
 posse; adhuc tantus erit in seipso, quantus
 erat in tot mundis. Quid ita? quia se solo
 dives, se solo summus, se solo infinitus: *quod*
enim est per essentiam tale, (verba sunt D.

Thomæ) *non fit majus addendo illi aliquid, quod est per participationem tale.* Ipse, ipse sufficit sibi: *nec fons sitit, nec panis esurit, nec sol indiget luce, nec requies ipsa lassescit;* ut aureè vir aureus. (*Chrysologus.*) Præterea non est summum duntaxat bonum; sed etiam omne bonum, *omnium*, ut Athanasius loquitur, *essentiarum*, hoc est, *naturarum substantialis causa.* Unde Theologus Nazianzenus: *Tu omnia, tu nihil rerum. Quem ego te appellem; cum ineffabilis sis & omnino minus?* Postremò est bonum omnis boni. Ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia. *Utrumquodque*, inquit S. Thomas, *dicitur bonum bonitate divinâ, sicut primo principio effectivo, exemplari, & finali totius bonitatis.* Denique quid dici potest ampliùs? solâ sui visione beatos facit. *Satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua.* Vide quid dicat. *Satiabor.* Alio loco dixit: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Ecce satiantur simul & desiderant. Quod ut aliquâ ratione utcunque subodorêre; constitue beatas illas in cælo mentes, velut in quodam æternæ vitæ theatro, circumfusas undique Deo, semper avidas, sempërque plenas. Ibi relecto, ut Tertullianus loquitur, *æternitatis aulaeo*, magnum

num illud immensumque proscenium aperiri, emergere Deum, atque, ut ita dicam, in scenam dari, & cum illo causas rerum, origines, tempora, suggestus, vices, uno verbo omnia; novos etiam subinde & in singula momenta mundos exoriri, semperque pulchriores; exardescere interim ac suspensas animis, plenoque ore hiantes rapi, colliquefcere, incandescere, ac quodammodo igniri Deo. Ibi mirabiles fieri applausus non manuum, sed mentium, sed animorum. Ibi saginari, potari, inebriari torrente voluptatis in pace in idipsum. O in pace! ô in idipsum! Væ, væ mihi quia pollutus labiis etiam cum loquor, non loquor, & quæ dico, non dico! Si enim enarrari non potest gloria corporis; quanto minus animæ? *Quid mihi est in celo, aut à te quid volui?* Quid est, quid? inquit Augustinus, interrogans dixit, quia respondens non potuit. Et Apostolus, *Scio*, inquit, *hominem raptum huiusmodi usque ad tertium calum*. Bene habet. Occultum testem habemus. Age quid ibi vidisti? enarra tandem. inenarrabilia, ait, & quæ nec oculus, nec auris, nec cor capit.

O vitæ flumen æternæ, quod acquiri potest, æstimari non potest! *ubi nec fastidium*

E s

erit

erit, nec fames. Quid dicam nescio; sed Deus habet quid exhibeat, non invenientibus quomodo dicant. Hæc est enim illa mensura, quæ est sine mensurâ. Quod expectamus à Deo, non est nisi Deus. O regnum beatitudinis æterna, ubi juventus nunquam senescit, ubi decor nunquam pallescit, ubi amor nunquam tepescit, ubi sanitas nunquam marcescit, ubi gaudium nunquam decrescit, ubi vita terminum nescit! Tanquam latantium. (Augustinus, & Bernardus.) Quid est tanquam? quare tanquam? quia talis erit tibi jucunditas, qualem hîc non novimus. O spectaculum non jam mundi, neque de mundo; sed Dei, de-que Deo! Ut enim hîc spectaculum facti sumus, sic ille nobis vicissim in cælo. Ene-rit unquam illa felix hora, nec jam brevis mora, quâ te fruar, Deus meus, in immensum, in æternum, in idipsum! O sancta Sion! cujus recordando super flumina sedimus & flevimus, spe læti, re tristes.

§. 7. *Amor beatificus.*

Est tamen, est adhuc unum, sine quo cetera sint nihil; osculum nuptiale & recipro-cus amor inter ambos, dico sponsum atque spon-

sponsam. Hæc est totius beatitudinis finis. Hic apex. Quippe animæ centrum Deus est, cui jam inde à primis incunabulis volens nolens usque suspirat; in quod unum tanto ambitu, totóque pectore incumbit, tam diù dilata, toties impedita. Ergò ubi post tot exantlatos labores, tótque pericula, tótque mortes, invenitur quem unicè diligit; ubi possidetur; ejus sui que secura; nimirum hoc illud est voluptatis immensæ pelagus, quod ne animo quidem ac cognitione comprehendipotest. Addo summam infinitamque sponsi Dei pulchritudinem, quâ sic inardescit magis ac magis, ut quò plus videt, plus deperire cogatur. Non enim, ut in rebus creatis, suos habet illa pulchritudo nævos, suosque fines; sed incircumscripta sempérque spectanti crescens, infinito quodam pondere rapit amantem. Hinc anima tota Deo cohærens, immersa, ac velut æternis quibusdam vinculis illigata, tanto fertur amoris impetu, ut præ divortii vel unico momento nihil innumerabiles inferos putet. Hinc etiam ecstases, suspiria, raptus, animi deliquia, jugisque languor: & quia se scit æquè, imò infinito plus à Deo redamari; hinc æstus amoris, altero in alterum ex-

ultante & quodammodo sese reciprocante, & utroque alternis clamante : *Dilectus meus mihi, & ego illi!* Præterea quoniam ipsa novit à ceteris cæli civibus non minùs quàm à se tam amabilem sponsum arderi; hinc fusus in omnes amor, hinc æternum æternæ domûs incendium. Ardent omnes, ardent ubique & semper, pro Deo, próque se invicem.

Propone tibi ob oculos stadium quoddam immensum, in quo decurrat amor triumphalibus quadrigis, cui cælestes ephebi aureis præludant in equis pronubi sponsæ, tædæque conjugales antistites. succedant his amici sponsi, dico Apostoli, Martyres, & Prophetæ, suo quique ordine, omnes in auro, omnes coronâ palmisque insignes, postremo loco veniat aureo super pheretro sponsa regios inter amplexus amore tabescens, universis circumquaque applaudentibus, &, ut in nuptiis, rosâ coronantibus & fertis. Hæc cæli vita, hic cursus, hic finis.

§. 8. *Æternitas nostra.*

Sed sinè fine finis. Illa enim omnia quæ dixi, quodam æternitatis veluti sigillo mun-

ni-

niuntur. Quæ quidem æternitas quinque partibus constat. Prima est, quòd in eâ nihil non sit infinitum. Nam cùm infinito tempore duret, tótque proinde habeat, ut ostendimus, incrementa vitæ, quot momenta: fit, ut quicquid in eâ est, infinitâ sui quasi reproductione crescat in immensum. Secunda est, quòd tota sit simul & perfecta possessio. Nihil enim præterit in Deo; nihil succedit. *Dies cali*, inquit Ambrosius, *semper presentes sunt. Nemo ibi expectat futurum; nemo perdit præteritum.* Denique felicitas ibi torrens est, non, ut hîc, gutta. Tertia est, quòd nunquam intermittitur. Duo enim hæc sunt simul, *Perpetua & Felicitas*; quorum alterum sinè altero nihil est. Quarta est, quòd in omnes sese tum animæ, tum corporis facultates effundat. Non enim, ut hîc, sese mutuò impediunt sensibus pluribus intenti; sed è contrario, ex anima redundat etiam corporis beatitudo. Quinta est, quòd obversetur ob oculos semper. *Evigilabunt enim alii in vitam æternam, & alii in opprobrium; ut videant semper.* (*Daniel. 2.*) Quid? tò semper. Hoc ultimum summum est, & verè beatos facit.

Porro talis æternitas sic instructa, sic co-

gitata, tanti ponderis est, ut totum in sese
 animum mentemque absorbeat. Hinc illa
 sapientium axiomata: *Annos aternos in men-
 te habui. Quid ad aternitatem? Nihil mag-
 num est, quod finem habet. Sapienti nunquam
 ista temporalia placuerunt. Aternum bene,
 aternum male.* Et plura consimilia.

Et revera si, ut justum est, expenderis, in
 stuporem identidem rapient te. Quid enim?
 summum bonum possidetur tota securita-
 te, & totum, & totum simul, non auferen-
 dum unquam, non intermittendum, non
 conscribendum. Potest dicere beatus: Mihi
 bene est, aternumque erit. Habeo supra vo-
 ta, idque securus. Enim vero quid habes si-
 mile? quid vicinum? ubi sunt? non dico ubi
 erunt? sed ubi sunt deliciae tuae, etiam quibus
 & quando frui te putas? nonne occidunt an-
 te etiam, quam sint, plenae praeteriti atque
 futuri, vacuae praesentis? nihil enim stat. De-
 inde quales sunt, quamque putidae? quam-
 que putidae? quid tibi servat mundus post
 mortem? quid in morte? quid ante mortem?

§. 9. *Summa tertiae Partis.*

Ecce a Deo habes omnia, ut audisti, &
 vi-

vitam meritis plenam, & mortem optatissimam, & quæ sequuntur ad utramque, carnis tuæ gloriam, animæ triumphum, sedem, quietem, beatitudinem omni ex parte tum animi tum corporis; & hæc omnia summa, immensa, æterna, qualia Deus habet, sinè metu, sinè vicissitudine, sinè divisione, totâ, ut dixi, securitate. Jam hîc ego te convenio, totâque contentione tecum pugno. Spes alit, inquis: *spe geruntur inter homines omnia.* (*Salvian.*) Bene habet. Hic est amor tuus & tui. Agedum. Ubi par à Deo spes? ubi fors? ubi patrimonium? ubi merces? ubi corona certantibus æqualis? in Olympiis, an in Isthmiis? Capitolione an Prytaneo? quid tibi datur? frons *pro quâ ne capella quidem pedem moveat.* (*Chrysost.*) O fides! & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, ab omnibus se abstinent: tu Christianus, tu candidatus æternitatis, ut incorruptibilem obtineas, ut immensam, qualémque dixi, imò qualem nec dixi, nec dicere potui; saltem ab illicitis non temperabis: invenientur apud Platonem Olympici virgines, & multis illi ut pugiles sint, ut athletæ? tu ut Christo mereas, ut cælo, ut tantæ felicitati; castitatem, quam sacramento aut etiam religio-

ne

ne vovisti, non integram servabis? at con-
clude ut voles: ego verò concludam vel te
planè atheum, vel te, si ista credis, ut credis,
planè Dei.

PARS QUARTA:

Conclusio secundi libri.

SEd jam receptui canendum.

Erexi monumentum, uti cum gratiâ
Dei spero, *are perennius*. Sculpsi, inquam, in
tabulis carnalibus aureum aureo caracte-
re AMOREM. Traxite in funiculis Adæ tri-
bus; & scis funiculum triplicem difficilè
rumpi. Nam cum omnia bona jucundo ser-
viant, honesto, vel utili; suavitas amici in
Deo summa est, ut vidisti; honestas amicitix
in *Domino* immensa, officiorum ratio at-
que utilitas in *Patre* infinita.

Nunc, ut aliquando cum Augustino per-
orem; rogo te, si aliqua *statera equitatis* inve-
nitur in arcâ cordis tui, appende. Quid ap-
pende? Deum, mundum. Deum, quo pul-
chrius, nobilius, potentius, sapientius, æqui-
us, amantius tui, amabiliusque tibi nihil:
mundum, quo nihil ex adverso fœdus, vi-

lius, informius, stultius, ingratius, odiosius-
que tibi & tui. Appende Deum cum omni-
bus donis, quæ recensui; mundum cum
omnibus dolis, quos omisi: te ab illo factum
& refectum, quot & quantis modis, quàm
miris, quàm veris, audisti: te ab hoc perdi-
tum & quoties? appende bona & mala ab
utroque, præterita, præsentia, venientia: vi-
tam, mortem, iudicium, coronam, gehen-
nam, æternitatem utramque cæli & inferni,
appende te cum Deo Deum; cum mundo
dæmone peiorem; te cum illo vitam habere
bonam & beatam, hîc & illîc, quæ in sin-
gula momenta crescat æterno gloriæ pon-
dere. mortem, quâ nihil sit optandum magis.
Iudicium, in quo non iudicandus, sed totâ
spectante corona hominum atque Angelo-
rum, hominum atque Angelorum iudex es
futurus. Coronam, non apii vel lauri, sed
immarcescibilem; te cum mundo pugnantia
habere omnia. *Quorum, inquit Bernardus,
nativitas mala, vita peior, mors pessima.*

§. I. PERORATIO.

Pars prima, pro animâ pœnitente.

Quæ cum appenderis omnia, rogabo
rur-

rursum cum Augustino : *anne meliùs tibi videatur mendicare cum mundo , quàm regnare cum Christo ? pudet, inquit, ita proponi. Dicam aliter & fortiùs. An non meliùs tibi mendicare cum Christo , quàm regnare cum mundo? Et si bonum est mendicare cum Christo ; nonne meliùs est manducare cum Christo ? si tam suave est, ô Domine, flere pro te; quale erit gaudium de te? [Gilbert, & August.]* vel, ut Ambrosius; *Si opprobrium tuum gloria est; quid erit gloria tua?*

Quæ cum ita sint, quid esse causæ putem, cur tantum boni, tantum spei, tantum fidei non ametur à subditis, à famulis, à filiis Dei in tantum, ut, quemadmodum ante nos insinuavit Chrysostronus, haud aliud invenias certiusque discrimen inter fidelem & infidelem, quàm ex præposterâ ratione blasphemandi. Sonat enim per compita domosque Christianorum, nomen ubique Dei; sed quo scandalo? quid dico scandalo. Laus quæritur ubi pœna metuenda; sic, ut virtuti vitium, vitioque virtus novo more vertatur. O rem infandam! Et hæc est retributio nostra pro tot ac tantis in illo, ex illo, & ab illo donis? Me miserum! [1. Machab. 2.] *Ut quid natus sum videre contritionem populi mei? Ecce san-*
cti

*Et nostra, & pulchritudo nostra, & claritas
nostra desolata est, & coinquinaverunt eam
non gentes, sed filii dei. Nam ceteros ignaros
Dei sui que pessum ire non miror; sed te, ô
fili, post tot à Deo commoda, quæ non ne-
scis; post tot à te, & à mundo incommoda,
quæ scis, & quæ nescis; adhuc inter ganeas
diu noctuque versari? proh scelus! & unde
furoris tantum in te sacrilegiique tantum?
ubi es? unde? quò? appende, appende, appen-
de, inquam, ô dilecte viscerum meorum,
quondam corona mea, nunc dolor, nunc
pudor. Quid enim? uritur Apostolus, si quis
scandalizatur; & ego te videns, non (ût aj-
bat Paulinus) ex apro agnum, ex leone vi-
tulum; sed è contrario ex agno lupum, ex
ove suem, non urar de te, quem in Christo
olim genui, quem in mundo modò perdi-
di? Heu, heu, heu! fili mi, quàm vellem esse
apud te modò, & mutare vocem meam! quo-
niam confundor in te! (Galat. 4.) Imperiti-
am enim magistri redarguit iniquitas disci-
puli. Ergò, per viscera misericordie Dei nos-
tri, in quibus nos visitavit oriens ex alto, oro;
atque iterumque obtestor, resipisce tandem.
Da hoc mihi, antequam moriar: da tibi, ne
rursum moriâre; aut si mortuus es adhuc,*

ut

ut revivifcas; da denique nec mihi, nec tibi; fed Deo, fed Domino, fed Patri tuo. Hic, hic quidquid est filii patrisque fimul in unum recollige, & prodigi perfonam, lacrymas, affectum iterum refer odio tui, amore Christi. *Sanguinem dedit, sanguinem debes;* (*Ambrosius.*) & fi sanguinem, quantò magis lacrymas?

Pars fecunda, pro animâ iustâ & innocente.

Neque fic tamen existimes, quòd id ego tantùm à pœnitente requiram. Nam etfi innocentiffimus audires; haud propterea deberes minùs: cùm multò majus beneficium fit à lapsu fervari immunem, quàm ab eodem, ubi cecideris, exfolvi reum. res mira! plus debet, qui debiti minus contraxit; innocens fateor, at beneficii reus gratiæque majoris. Ille debet quod debet, iste debet quicquid non debet, debito ex indebito plañè infinito. Itaque duo debitores erant, quorum utrique fit grande donativum, alteri denariorum quinquaginta, alteri quingentorum. Quæritur, uter amori plus debeat amoris? respondebis cum Simone. Arbitror
cui

cui donatum amplius; & ego cum Christo:
Rectè iudicâsti. Sed audi quid adjiciam. si in-
 terrogentur ambo, ut Petrus olim: *Amas*
me? illo vociferante, *Amo;* nonne hunc muls-
 tō magis exclamare oportebit? *Domine, tu*
scis, quia amo te!

Ergò, anima sancta, anima fidelis, & ut
 volumus, innocens, ac per hoc verè sponsa
 Christi, ecce amici auscultant: eja, vox tua
 sonet in auribus nostris. Dicat soror tua
 Maria: *Serò amavi!* dicas tu: *Serò & amavi,*
& amabo! Illa sit ut turtur, inter avia sem-
 per gemens, semper sola: tu sis ut columba,
 super aurea tecta semper amans, semper uni-
 ca, nunquam sola. Illa præteriti memor, *anás*
thema sit à mundo: tu sollicita futuri, sis *anás*
théma Christo. Clamet illa: *Vetera transie-*
runt. Tu: *Omnia poma nova & vetera serva-*
vi tibi, dilecte mi. Tibi intellectum, volun-
 tatem, facultates, sensus, actus, actuūque
 radices; tibi vitam & vota; quod possum,
 quod donas, utcumque redono. Nec si mihi
 centum non dico linguæ sint aut ora, sed
 etsi tota cor essem, arderentque mecum
 omnia; æquarem unquam amando sponsa
 sponsum, infinitis etiam partibus victa. Sed
 hæc mihi tua de me victoria placet. Dexte-
 ram

ram ego victricem osculor. Epinicia cano,
 è tanto victrix, è quanto victa; & ideo sem-
 per victima. Unum est, unum, ô sponse,
 quod ante pôstque omnia supplex adoro;
 non regnum, non supplicium; neque hoc
 precor, neque illud deprecor. Rogâsti u-
 trùm amarem? & respondi cum Apostolo
 tuo; Tu scis quia amo te. ecce quod ambio,
 ut diligam Dominum Deum meum ex toto
 corde meo, ex totâ animâ meâ, & ex omnibus
 viribus meis, & ex omni mente meâ, in ater-
 num & ultra. Hoc est præceptum tuum, hoc
 votum meum, & summa votorum omni-
 um; hic Christianæ SAPIENTIÆ FINIS.

§. 2. EFFATA.

AMA, & fac quod vis.

Lex, modus, æterni finis amoris,

AMOR.

Amanti nihil grave.

Omnia fert qui amat: qui non amat
 omnia plangit.

*Fugum meum suave, & onus
 meum leve.*

Pondus amor; sed amor pondus, quo
 fertur in astra.

*Piger est, qui nihil amat; stultus, qui
 præ-*

*præter Deum aliquid amat, quod propter
Deum non amat.*

Ars amor est vitæ; scit vivere, qui
scit amare.

*Qui non amat Dominum JESUM Chri-
stum, sit anáthema: qui amat, sit anathéma.
Te nisi stultus amem, mihi grandia, Chri-
ste, minaris;*

Ultima jam pœna est, te nisi stultus
amem.

F I N I S.

Hic timor, hic amor, est finis vitæque, li-
brique.

Ille REUM absolvit: hic facit esse Deum.

